

ID: SANDVIKA

Metode for alternativ stedsutvikling

ID: SANDVIKA

Metode for alternativ stedsutvikling

KANDIDATER / METTE SOFIE ANDREASSEN OG SANDRA ELISE NYLUND

VEILEDER / BJØRN OTTO BRAATEN

FAKULTET FOR ARKITEKTUR OG DESIGN

NTNU 2020

Illustrasjoner og bilder er egenproduserte dersom ikke annet er oppgitt.

INNHold

SANDVIKSBOKA / 05

BYEN SANDVIKA / 07

Fakta 10

Kontekst 12

SAMTIDEN / 15

Bydelene 16

Stedskartlegging 18

Demografi 24

Klima 26

Årshjul 30

Aktører 32

FREMTIDSPLANER / 35

Sandvika under utvikling 36

Eksisterende planer som angår Sandvika 38

GJENNOM HISTORIEN / 47

Sandvikas historie 48

Historisk tidslinje 50

Flyfoto av Sandvika 74

LITTERATURLISTE / 78

SANDVIKSBOKA

Boken er en samling av all innhentet informasjon om Sandvika i forbindelse med masteroppgaven *ID:Sandvika - Metode for alternativ stedsutvikling*. Den tar for seg dagens Sandvika, byens historie, og foreliggende planer. *Sandviksboka* er brukt som referanseverk under utprøving av metoden på Sandvika, og er grunnlaget for valg tatt i prosessen.

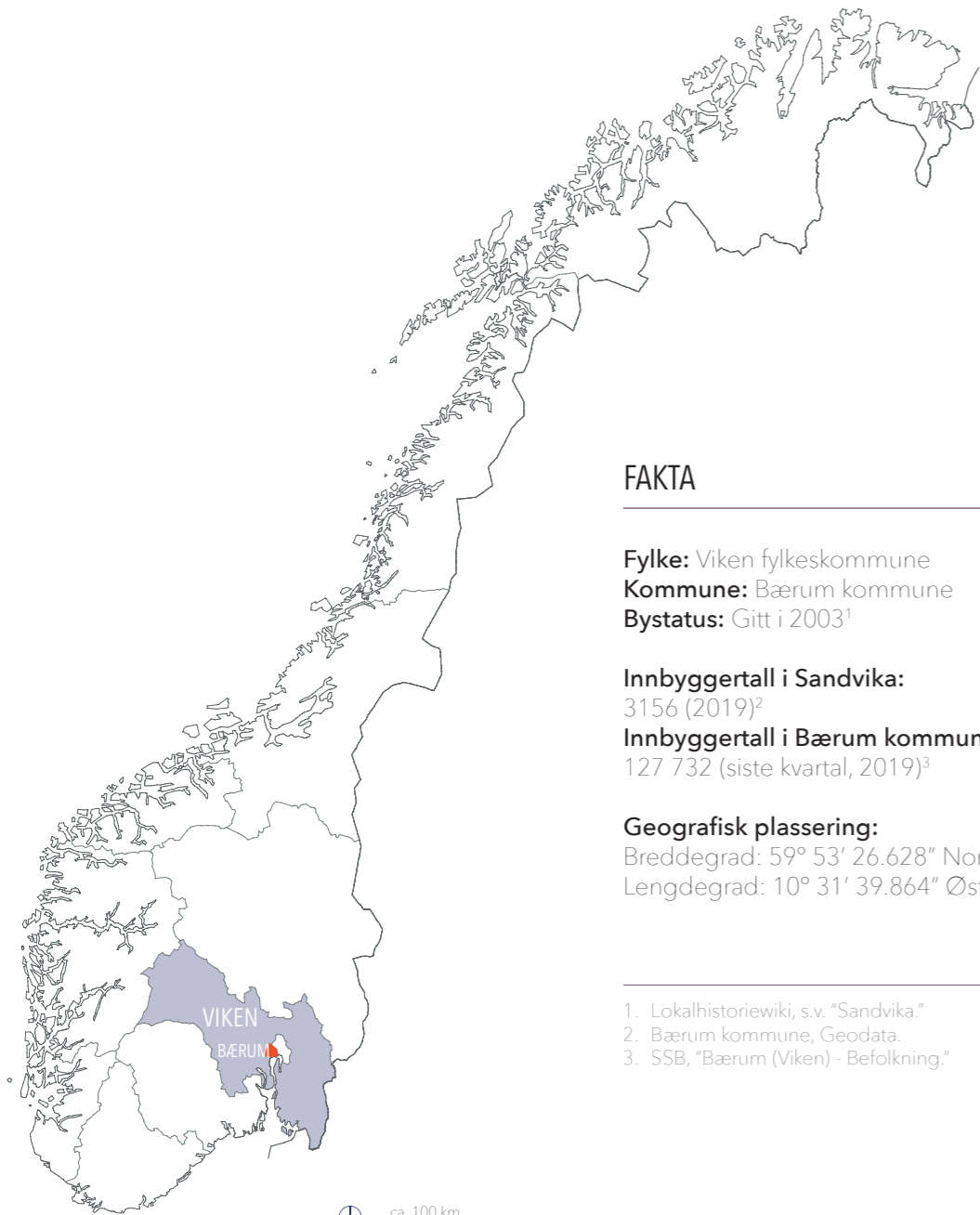
*t.v. Fotografi tatt med
engangskamera i januar 2020.*

*Rådhuset, Brambanigården og
Elvepromenaden i ettermiddagssol.*

BYEN SANDVIKA

Bilde av Sandvika. Tatt mot sør fra Løkkeåsen i april 2020.

FAKTA

Fylke: Viken fylkeskommune
Kommune: Bærum kommune
Bystatus: Gitt i 2003¹

Innbyggertall i Sandvika:
3156 (2019)²

Innbyggertall i Bærum kommune:
127 732 (siste kvartal, 2019)³

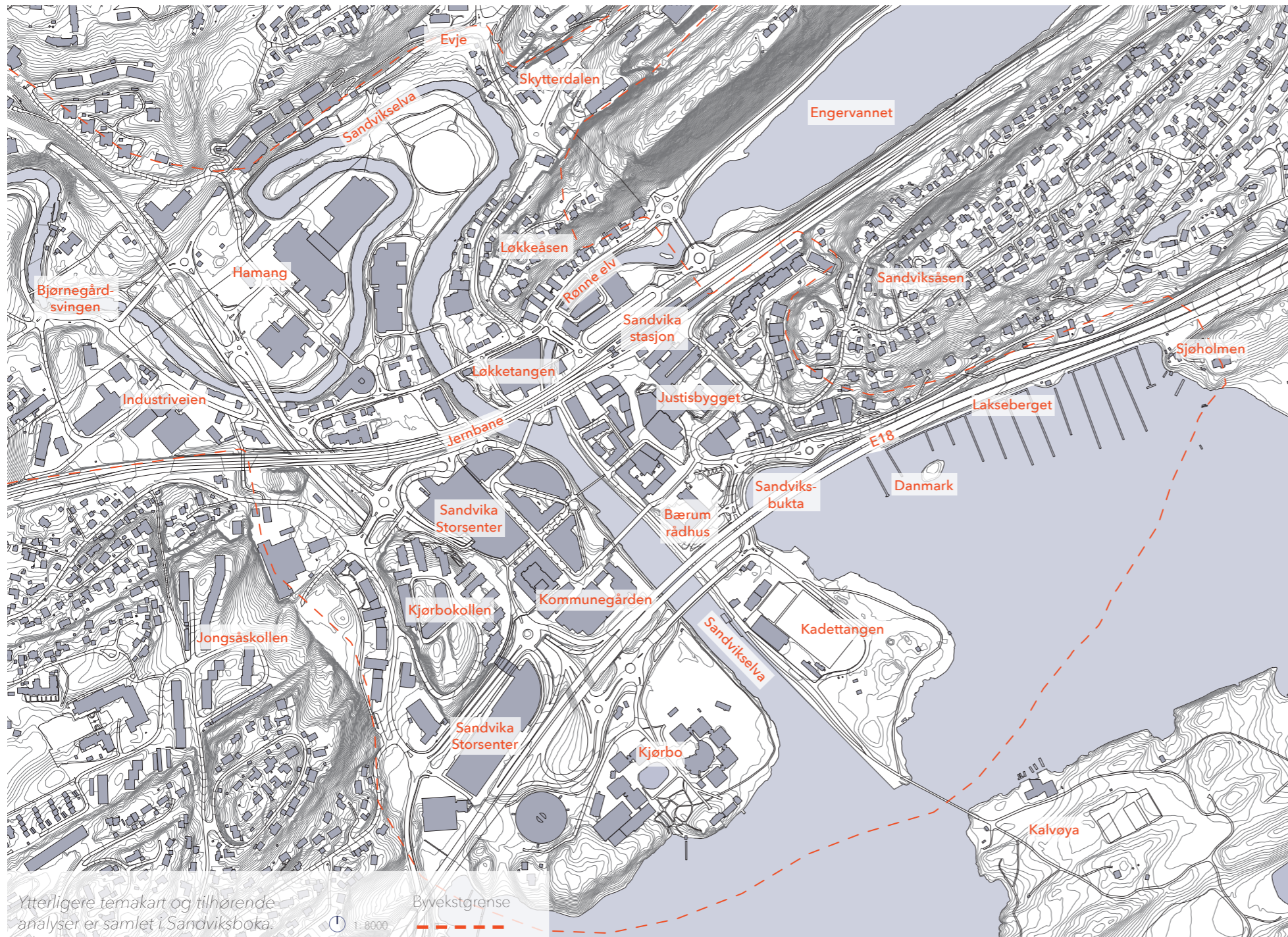
Geografisk plassering:
Breddegrad: 59° 53' 26.628" Nord
Lengdegrad: 10° 31' 39.864" Øst

1. Lokalhistoriewiki, s.v. "Sandvika."
2. Bærum kommune, Geodata.
3. SSB, "Bærum (Viken) - Befolkning."

ca. 100 km

ca. 30 km

KONTEKST

Sandvika er en by ved Oslofjorden i Bærum kommune, snau 20 minutter med tog fra Oslo Sentralstasjon. Tettstedet vokste frem som havn i tilknytning til Kjørbo gård og jernverket på Bærum Verk. På grunn av kort reisetid og naturskjønne omgivelser ble det tatt i bruk som ferieby av Oslos finere borgere på slutten av 1800-tallet. I dag betjener Sandvika stasjon ca. 20 millioner passasjerer i løpet av et år, fordelt på lokaltog, regionstog, flytog og buslinjer.¹

Etter store veiprosjekter og sanering på 60- og 70-tallet, samt kjøpesenterutviklingen på 80- og 90-tallet, har Sandvika fått en drastisk endring av identitet, og fremstår i dag som et fragmentert og lite attraktivt sted. Sandvika fikk bystatus i 2003, men det er i dag fortsatt få som anser Sandvika som en faktisk by. Det er gjerne Sandvika Storsenter folk drar for å besøke, og med 2400 parkeringsplasser og nesten 200 butikker er kjøpesenteret byens største attraksjon.²

1. Bane NOR, "Sandvika Stasjon."

2. Lokalhistoriewiki, s.v. "Sandvika Storsenter."

*t.v. Fotografi tatt med
engangskamera i januar 2020.*

*Kadettangen og stupetårnet
Svanen bader i vintersolen.*

SAMTIDEN

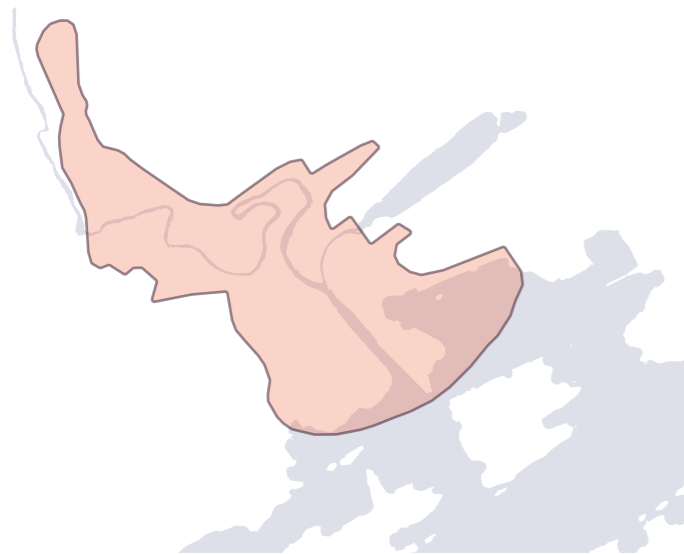
----- Byvekstgrense

🕒 1:10 000

BYDELENE

Bærum kommunes avdeling for områdeutvikling opererer med en femdelt inndeling av Sandvika - Sjøfronten, Sandvika Vest, Sandvika Øst, Sandvika Nord, og Industriveien og Hamang. Denne oppgaven har tatt sikte på å kartlegge karakteristikk, kvaliteter og identiteter i hver bydel. Enkelte av bydelene er komplekse og innehar flere tydelige karakteristikk. Derfor, for å lettere kunne kartlegge det overnevnte, er enkelte av bydelene delt opp i ytterligere områder. Bydelene blir grundigere presentert i *Stedskatalogen*.

1. Sentrum Øst (Sandvika Øst)
2. Sentrum Nord (Sandvika Nord)
3. Sentrum Vest (Sandvika Vest)
4. Kjorbokollen og Jongsåsveien (Sandvika Vest)
5. Kjørbo (Sjøfronten)
6. Kadettangen og Kalvøya (Sjøfronten)
7. Lakseberget og Sjøholmen (Sjøfronten)
8. Skytterdalen og Evje (Sandvika Nord)
9. Hamang (Hamang og Industriveien)
10. Industriveien (Hamang og Industriveien)

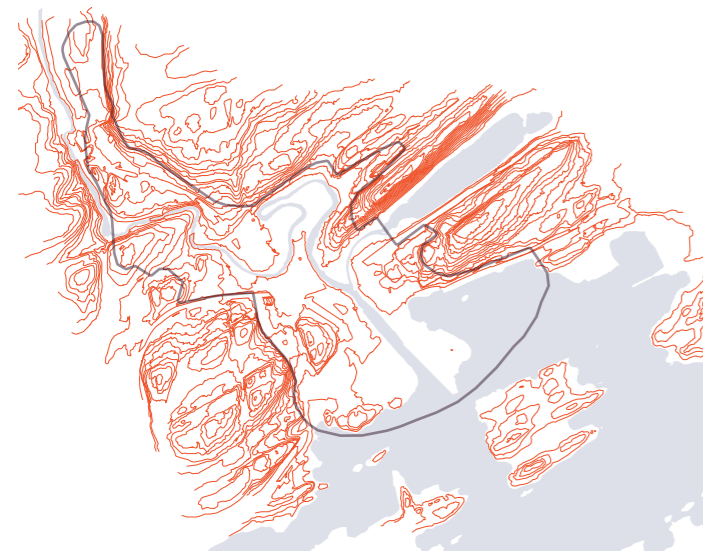

1:40 000

Byvekstgrense

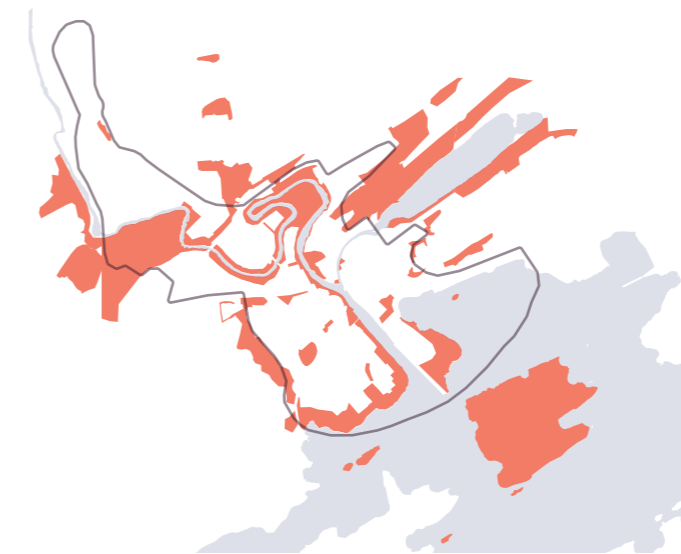
Sandvika er Bærum kommunes administrasjonssenter, og i Regional plan for areal og transport for Oslo og Akershus er Sandvika utpekt som en regionby.¹ Dette innebærer vekst i både befolkning og næring, og Bærum kommune planlegger for at 30% av kommunens vekst på disse områdene skal skje i Sandvika. Sandvika fikk bystatus i 2003, men fikk på dette tidspunktet ikke en definert bygrense. I forbindelse med arbeidet med kommuneplanens arealdel har det nå blitt satt en byvekstgrense, dimensjonert for forventet vekst.

1. Akershus Fylkeskommune og Oslo Kommune. *Regional plan for areal og transport for Oslo og Akershus.*

Topografi

Sandvika ligger i indre del av Oslofjorden. Kystlinjen i indre Oslofjord står stort sett på grunnfjell av skifer. Dette gir et gjenkjennelig landskap med åser og rygger fra sørvest til nordøst, noe som også er gjenkjennelig på åsene og øyene i og rundt Sandvika. Den andre definerende faktoren i Sandvika er elvedeltaet. To elver møtes midt i byen, før de sammen renner ut i fjorden. Byens utstrekning er stort sett lagt mellom elvene, åsene og fjorden, men har i senere år også vokst oppover åssidene.

Grøntområder

Mye av Sandvika er i dag bygget ut og preget av asfalt og betong, men byen har også en betydelig andel grøntområder. Disse er spesielt fremtredende i møtet med fjorden, elvene og Engervannet, og gir byen en blågrønn karakter. Noen av de brattere åssidene på eksempelvis Løkkeåsen og Jongskollen er preget av blandingskog, og gir bybildet et grønt fondmotiv. Mot nordvest får byen en mer landlig karakter, med noe dyrket mark og jordbruk.

■ Betydelig vegetasjon

Biologisk mangfold

Bærum's klima og geologi gir grunnlag for et rikt arts mangfold og det er registrert over 800 rødlistearter i kommunen.¹ I Sandvika er det flere områder som er av nasjonal verdi, blant annet ålegrasengene ved kysten, kalkskogene på Løkkeåsen og Kjørbo, og Sandviksvassdraget.

- Lokal verdi (klasse C)
- Viktig område (klasse B)
- Nasjonal verdi (klasse A)
- Viktig elveløp (klasse A/B)
- Ålegraseng (klasse A/B)

1. Juul-Hansen, *Biologisk mangfold og naturtyper i Bærum Kommune.*

Bygningsmasser

Bebyggelsen i Sandvika er preget av mange store bygningsvolumer, spesielt i Sentrum Vest. Sentrum Øst har mer tradisjonell bygårdsstruktur, men gjennomgår nå en transformasjon. Hamang og Industriveien har mye industri-typologi fra diverse epoker. I nordvest er terrasseblokkene og sykehus dominerende, mens det er villaer og småhusbebyggelse som preger åsene som omkranser Sandvika.

🕒 1:20 000

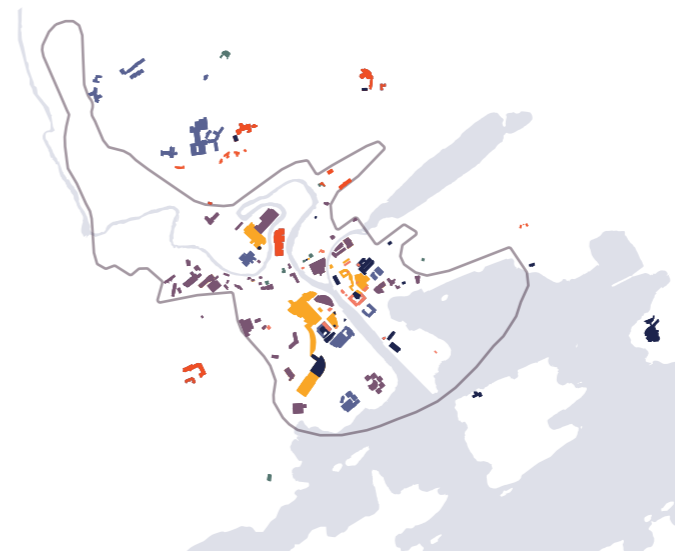

Kulturminner

Flere av Sandvikas kulturminner er lite synlige. De eldste finnes er Malmskrivergården ved Sandviksbukta og Kjørbo gods. Sammen med de historiske veifarene mot Bærums Verk og fra Kjørbo gods la de grunnlaget for byens fremvekst. Byen har mange sveitervillaer, spesielt rundt Løkkeåsen, som ansees som viktige bygning-miljøer. Langs Sandvikselva og Den Gamle Drammenske Kongevei finnes spor etter industrihistorien.

- Bygninger
- Veifar
- Områder/miljøer

🕒 1:40 000

Funksjoner

Sandvika har god bredde i funksjons-tilbudet, men mye av den kommersielle kraft er samlet inne på Sandvika Storsenter. Grunnet forventet befolkningsvekst har byen behov for ny barnehage og barneskole.

- Offentlige tjenester
- Interesseorganisasjoner
- Handel
- Skoler og barnehager
- Kommersielle tjenester
- Kultur og sport
- Servering

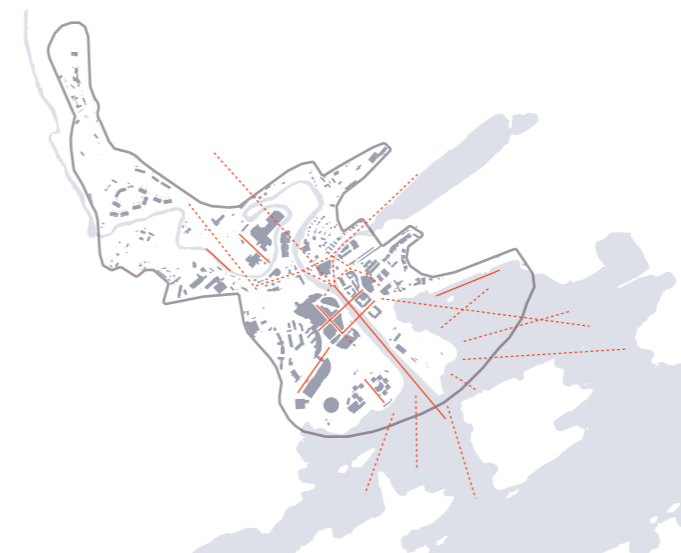

Veinettet

Sandvika er preget av biltrafikk, hvorav mye er gjennomfart på E18 og E16 som møtes her, i tillegg til flere sentrale fylkesveier som tar unna mye lokaltrafikk. I dag gjennomgår trafikkaviklingen en endring i forbindelse med at E16 blir lagt i tunnel.

🕒 1:20 000

- Jernbane
- Europaveier
- Fylkesveier
- Kommunale veier

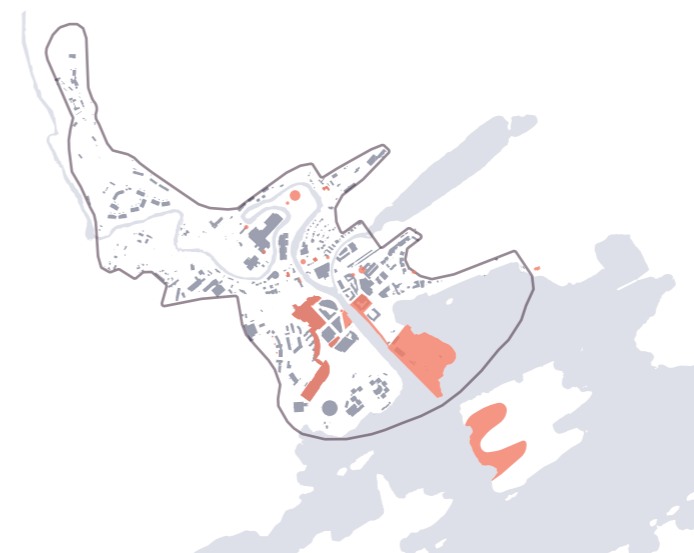

🕒 1:40 000

Siktlinjer

De viktigste siktlinjene i Sandvika finner man i sentrumskjernen. Sikten ut mot fjorden fra Løkketangen er sterk, men noe blokkert av E18-broen. Sikten opp og ned Kinoveien knytter Sentrum Øst og Vest godt sammen, og sikten mellom rådhuset og Kulturhuset er viktig. Tårnet på Bærum Sykehus er synlig fra mange steder i byen, og det samme gjelder sikten til de omliggende grønne kollene. Sikten ut på fjorden og på tvers av fjordbassenget er også viktig for opplevelsen av byen.

- Definert siktlinje
- Mindre definert siktlinje

Sentrale møteplasser

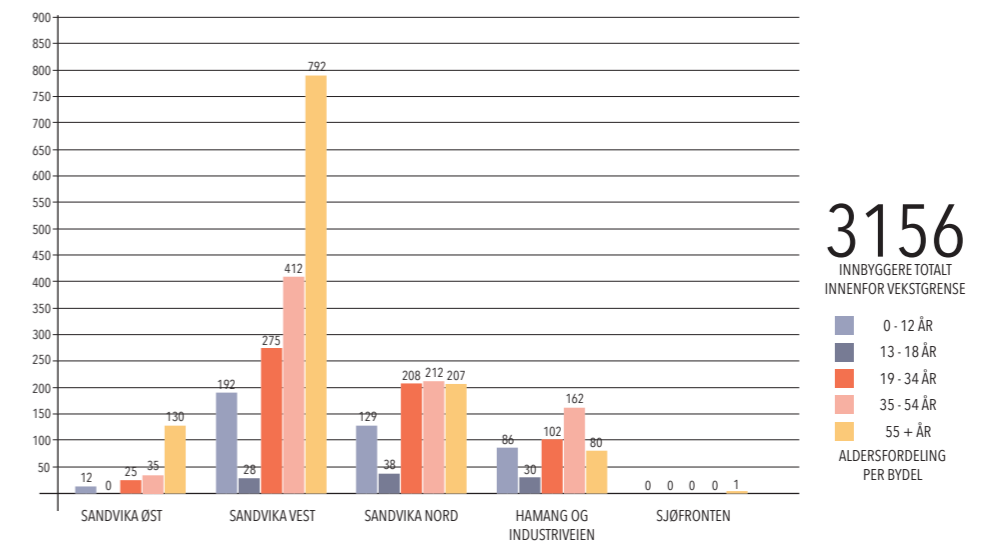
Den mest sentrale møteplassen i Sandvika er Storsenteret, som trekker folk i alle aldre gjennom hele året. På sommerstid er Kadettangen og Kalvøya svært populære møtesteder, og trekker folk fra hele kommunen. Det mest populære byrommet er BAKgården i Brambanigården, men det får nå konkurranse av den nye Elvepromenaden på østsiden av utløpet av Sandvikselva. Byen har dessuten flere mer eller mindre brukte parker, og enkelte lekeplasser.

- Sentrale møteplasser

DEMOGRAFI

Sandvika ligger i Bærum, som med 127 732 innbyggere er Norges femte største kommune rangert etter folketall.¹ Det er bemerkelsesverdig at selv om Sandvika er Bærums administrative senter, har et stort kollektivknutepunkt og ligger i kort avstand til Oslo, er det få som har bosatt seg i byen. Av byens 3156 innbyggere er det en klar overvekt av beboere over 55 år, og det er svært få tenåringer og et lavt antall barn. Dette er også noe som preger bybildet i stor grad. Av bydelene er det Sandvika Vest som huser flest beboere, mens Sjøfronten skiller seg ut ved å kun ha én innbygger.

1. SSB, "Bærum (Viken) - Befolkning."

Tall hentet fra Bærum kommune, Geodata, 2019.

KLIMA

Den 20. juni når solen sitt høyeste på himmelhvelvingen. I Sandvika står den da 54° over den frie horisonten, og gir byen 18 timer og 49 minutter med dagslys. På den korteste dagen i året er det kun 5 timer og 54 minutter med dagslys, og solen står på det meste 7° over horisonten.¹

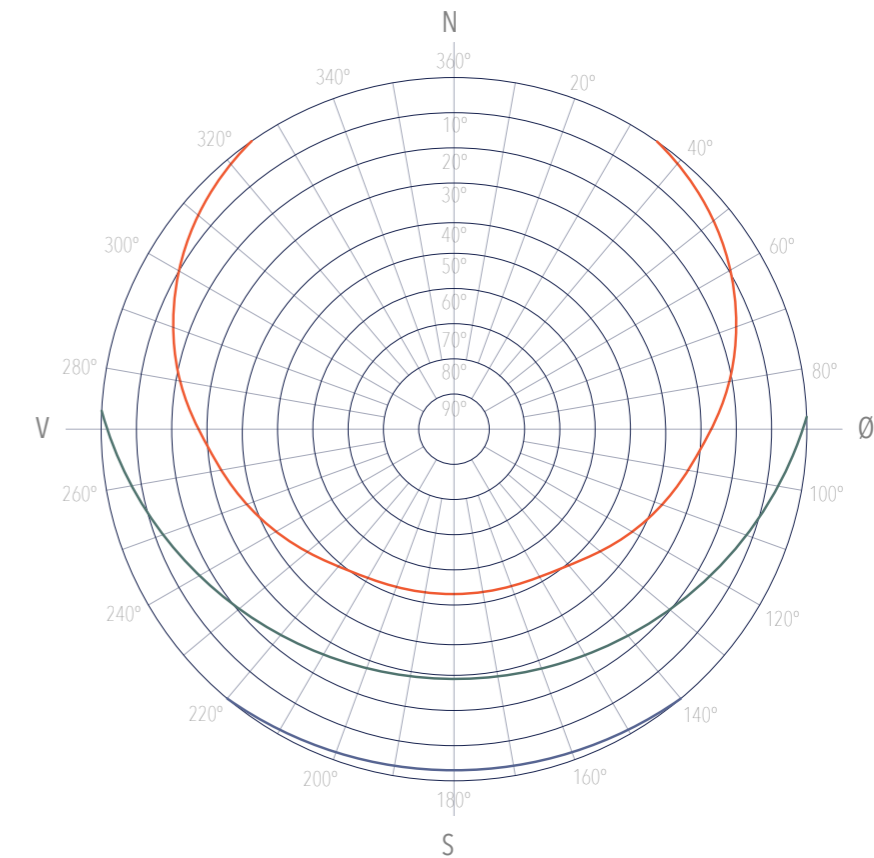
Sandvika har et nokså stabilt klima. Temperaturene strekker seg fra - 5°C til 20°C i løpet av året. Den varmeste måneden er juli, hvor snitttemperaturen ligger på mellom 15°C og 20°C. De fleste kuldegradene er målt i skiftet mellom januar og februar. Ifølge tabellen på neste side er august den våteste måneden, mens de tørreste månedene forekommer på vårparten.²

Vindmålingene, som er presentert på neste side, er foretatt i Høvik, ca. 3 km øst for Sandvika. Av vindrosene på neste siden kan vi lese at de dominerende vindretningene sett over hele året er S (18%) og ØNØ (15%), NNØ (14%) og N (12%). I sommerhalvåret dominerer vind fra sør mer enn ellers i året, som vi kan anta skyldes solgangsvind. Vinterhalvåret er preget av retningene ØNØ, NNØ og N, men de høyeste vindhastighetene fremdeles er knyttet til S.³

1. Timeanddate. "Sandvika, Norge – Soloppgang, solnedgang og dagers lengde, september 2020."

2. Storm. "Sandvika - Årsversikt over Sandvika."

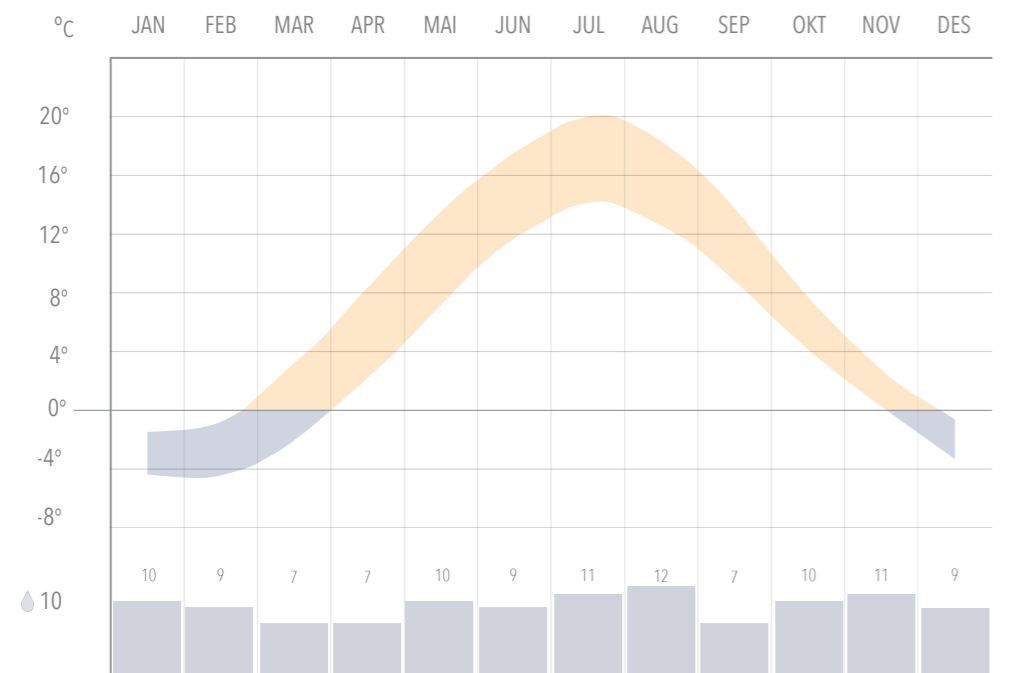
3. Berge, Høvik senterområde Overordnet lokalklima- og overvannsanalyse, s.4.

Solanalyse

Verdiene er hentet fra timeanddata.no.

■ Sommersolverv
■ Jevndøgn
■ Vintersolverv

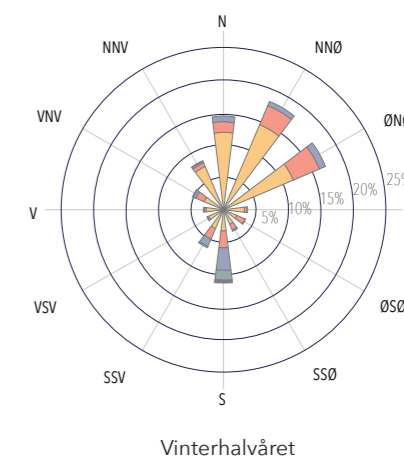
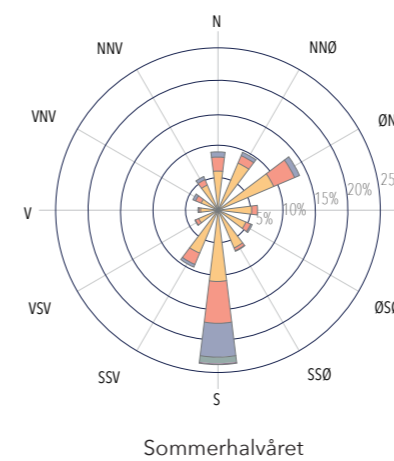
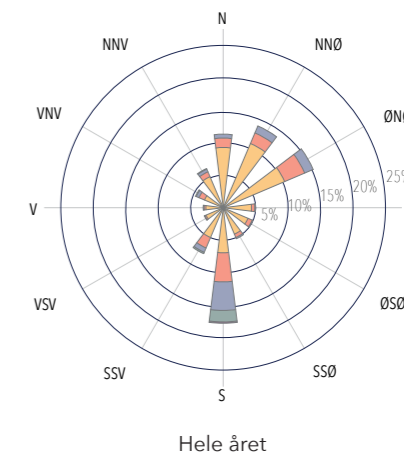

Temperatur og nedbør

Tabellen viser antall dager med mer enn 1 mm. nedbør per måned, og maks- og minimumtemperatur i løpet av et år i Sandvika. Dataene er tatt fra storm.no, og viser gjennomsnittet målt de siste 10 årene.

Vindanalyse

Vindrosene er hentet fra en rapport fra Bærum kommune sine nettsider. Analysen ble gjort i sammenheng med en utredning av Høvik sentrum, som ligger ca. 3 km øst for Sandvika. Målingene er gjort 10 m over bakken, og ble foretatt i perioden 2012-2014.

Vindstyrke målt i m/s. 0 - 3.5 3.5 - 5.5 5.5 - 8 8 - 10.5 10.5 - >

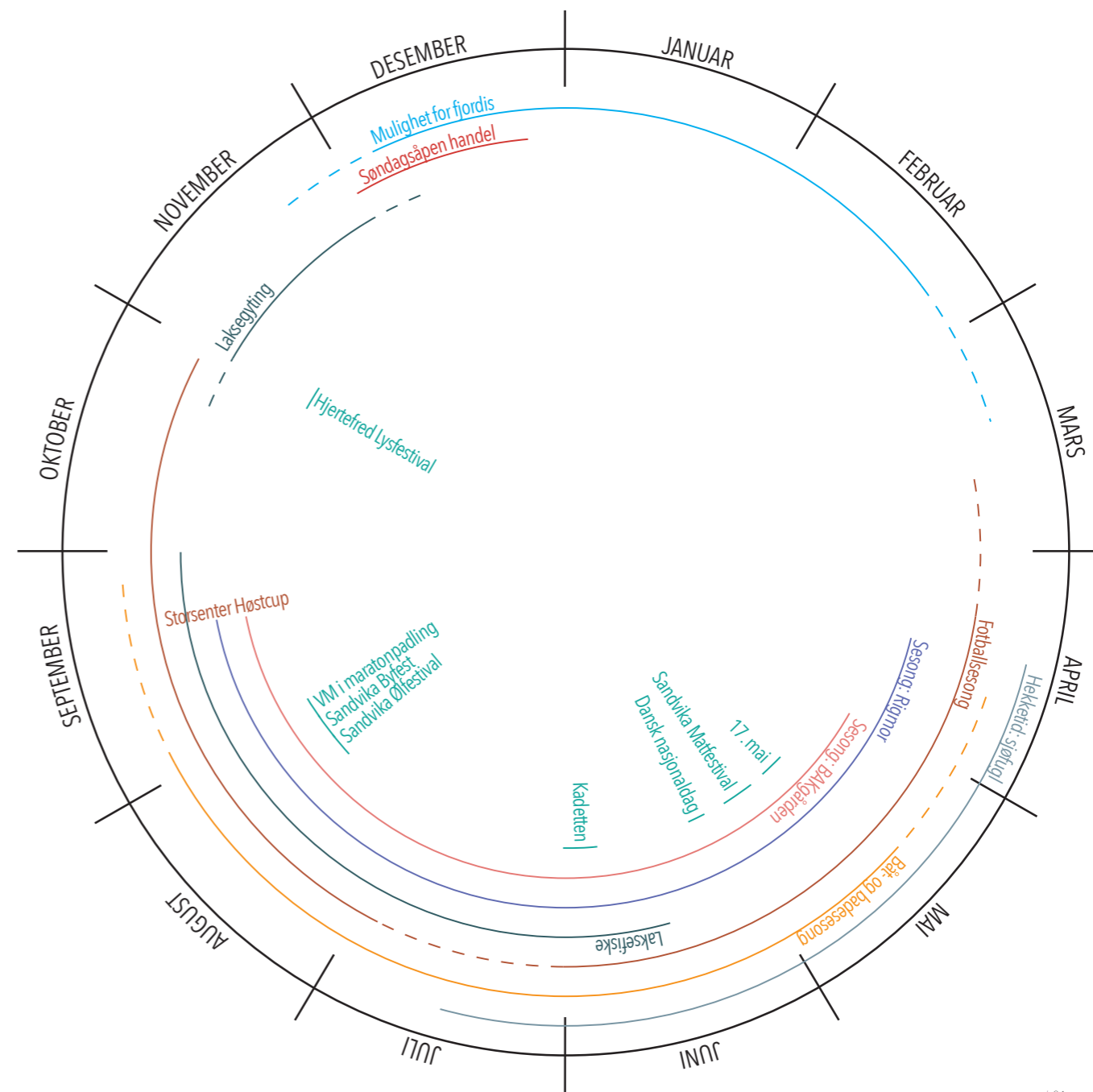

ÅRSHJUL

Sandvika er en fjordby, og mye av byens sesongbaserte aktiviteter kommer som følge av dette. På vinterhalvåret er det ofte fjordis, noe som kan gi et endret bevegelsesmønster og kortere vei til blant annet Høvikodden, ca. 2,5 km sørøst for Sandvika. Fra 15. april til 15. juli er det hekkesesong for sjøfugl, og i denne perioden er ferdsel forbudt i mye av Bærums-skjærgården. Sandvika og Kalvøya er unntatt dette forbudet. Kadettangen og Kalvøya får økt aktivitet på sommerhalvåret. Først med oppstart av fotballsesongen på Sandvika stadion, deretter med båtsesong og driften av trefergene Rigmor og Rigfar, og etter hvert med badesesongen som trekker tusenvis til strand og kyst. I byen har BAKgården sin sesong i sommerhalvåret, og er med dette det mest aktive byrommet i Sandvika. Fra midten av juni og ut september er det laksefiske i Sandvikselva, før det er gytetid for laksen rundt november.

Sandvika har med årene fått flere årlige enkelthendelser som trekker folk til byen. I mai arrangeres byens matfestival, Danmarks nasjonaldag feires på Danmark den 5. juni, og hiphop-festivalen Kadetten trekker ungdom til Kadettangen i slutten av juni. I slutten av august foregår den årlige byfesten, som har arrangementer for store og små over hele Sandvika. I forbindelse med dette arrangeres også Sandvika Ølfestival på Bjørnegård. I 2020 er Sandvika dessuten vertskap for verdensmesterskapet i maratonpadling i august. På allehelgensaften arrangeres lystfesten Hjertefred i Sandvika, etter initiativ fra kunsner Björg Thorhallsdottir i 2006. Siden har Hjertefred spredt seg videre om i landet, og i 2019 også til Bordeaux i Frankrike og Perth i Australia.¹

1. Hjertefred, "Arrangementer."

OFFENTLIGE AKTØRER

Bærum kommune

Kommunal drift og politisk virksomhet ligger i Sandvika. Kommunestyret består av 51 representanter, hvorav 24 er fra Høyre.

Statens vegvesen

Viktig aktør i byens utvikling i både fortid og fremtid i forbindelse med de store veiprojektene. Spesielt aktuelt nå er Oslopakke 3/E18-prosjektet.

Viken fylkeskommune

Nytt storfylke av 1. januar 2020. Viken har besluttet å legge sitt hovedkontor til Sandvika.

Bane NOR

Planlegger den nye Ringeriksbanen gjennom Sandvika, og i denne sammenheng en stor utvidelse av Sandvika stasjons kapasitet.

PRIVATE AKTØRER

OLAV THON GRUPPEN

Olav Thon gruppen

Privat selskap bestående av de to divisjonene Thon Eiendom og Thon Hotels. Gruppen står bak utbygging og drifting av blant annet Sandvika Storsenter.

Andenæs Eiendom

Viktig eiendomsaktør med lange tradisjoner i Sandvika. Andenæs eier store enheter i Sandvika Øst, Kjorbokollen, Skytterdalen og Hamang næringspark.

entra

Entra Eiendom

Viktig eiendomsaktør på Kjørbo og ved stasjonsområdet i Sandvika Øst.

INTERESSEGRUPPER

vårt sandvika as

Vårt Sandvika AS

By- og næringselskap eid av kommunen og private aktører. Selskapet jobber for vitalisering og stimulering av Sandvika by på vegne av aksjonærene.

Sandvika Vel

Velforening fra 1896 med formål om å styrke Sandvikas posisjon i kommunen.

*t.v. Fotografi tatt med
engangskamera i januar 2020.
Sentrum Nord under utbygging.*

FREMTIDSPLANER

LPO Arkitekter sitt forslag for Helgerudgården og Kredittkassegården i Sandvika Øst. Illustrasjonene er fra et skisseprosjekt i 2016, og viser Otto Sverdrups plass sett fra jernbanestasjonen, og prosjektet sett fra rådhuset.

SANDVIKA UNDER UTVIKLING

Det er spådd en stor befolkningsvekst i Bærum over de neste tiårene,¹ og kommunen planlegger at Sandvika skal ta 30 % av denne veksten. Byen er i et skifte, og det er lagt store planer for utbygging.

E18 og E16 går gjennom byen, og har preget Sandvikas utemiljø i flere år. E16 er nå lagt i tunnel, og med dette frigjøres større landområder for videre byutvikling.

Det er for tiden knyttet mye politisk kontrovers rundt E18, som i utgangspunktet er planlagt lagt i tunnel til 2030. Årsdøgntrafikk målt ved Blommenholm i 2019 var på 78 490 biler.²

Ringeriksbanen er planlagt gjennom Sandvika i fremtiden, og Viken fylkeskommune planlegger sitt hovedkontor ved Sandvika stasjon.

Mange av 70-tallskvartalene i Sandvika Øst er planlagt revet til fordel for opp til 16 etasjer høye bygninger. Planene er kontroversielle både blant politikere og lokalbefolkningen.

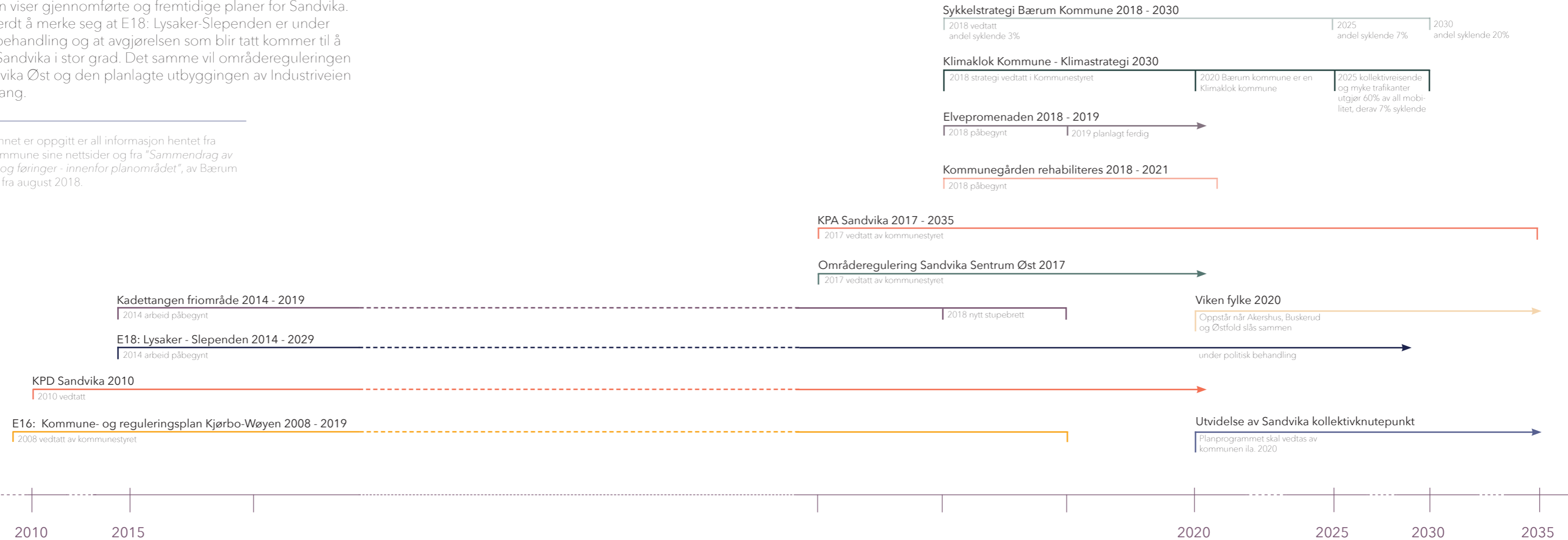
1. SSB, "Kommunefakta: Bærum - 2019 (Akershus). Forventet utvikling."

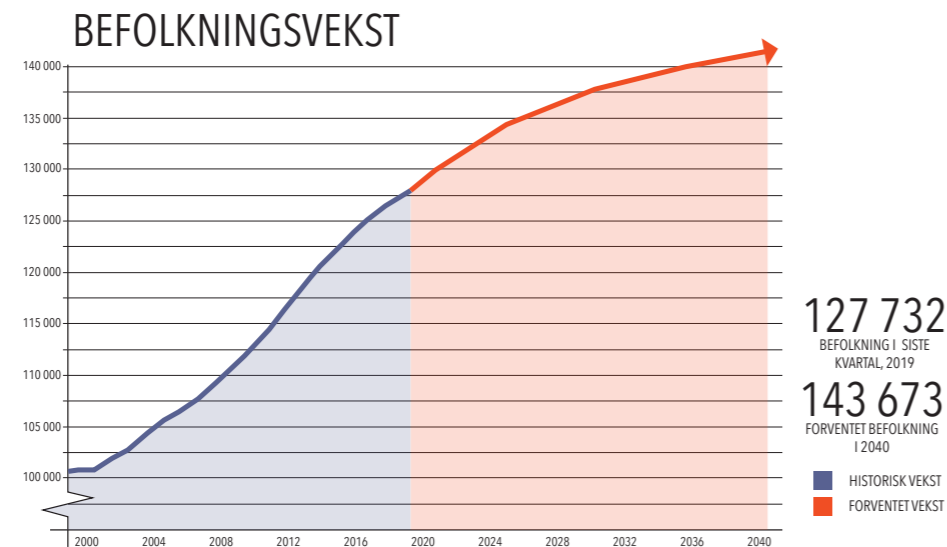
2. Statens Vegvesen, "Trafikkdata: Blommenholm."

EKSISTERENDE PLANER FOR SANDVIKA

Tidslinjen viser gjennomførte og fremtidige planer for Sandvika. Det er verdt å merke seg at E18: Lysaker-Slependen er under politisk behandling og at avgjørelsen som blir tatt kommer til å påvirke Sandvika i stor grad. Det samme vil områdereguleringen for Sandvika Øst og den planlagte utbyggingen av Industriveien og Hamang.

Om ikke annet er oppgitt er all informasjon hentet fra Bærum kommune sine nettsider og fra "Sammendrag av planstatus og føringer - innenfor planområdet", av Bærum kommune fra august 2018.

Bærum kommune forventer en stor befolkningsvekst de kommende årene.
Tall fra SSB. "Bærum (Viken) - Befolkning".

E16: Kommune- og reguleringsplan Kjørbo - Wøyen 2008 - 2019

Hovedmål: Ny trasé med firefelts motorvei.

KDP Sandvika 2010

Hovedmål: Skal skape sammenheng mellom urbane Sandvika og friluftområder.

- Kjørbotangen: Allmenntilgjengelig bebyggelse.
- Aktiverer Sandvikselvens vestbredde.
- Utbedre kyststien mellom Kadettangen og Lakseberget.

E18: Lysaker - Slependen 2014 - 2029

Hovedmål: Effektivisere og lette trafikken på stekningen.

Del av E18 Vestkorridoren, og er under politisk behandling som del av Oslopakke 3.

- E18 i tunnel fra Ramstadsletten, bak Sandvika og ut ved Slependen.
- E18 skal koble seg på E16 ved rundkjøringen i tunnelen under Kjørbokollen.
- Statens Vegvesen krever avlastnings-/beredskapsvei.

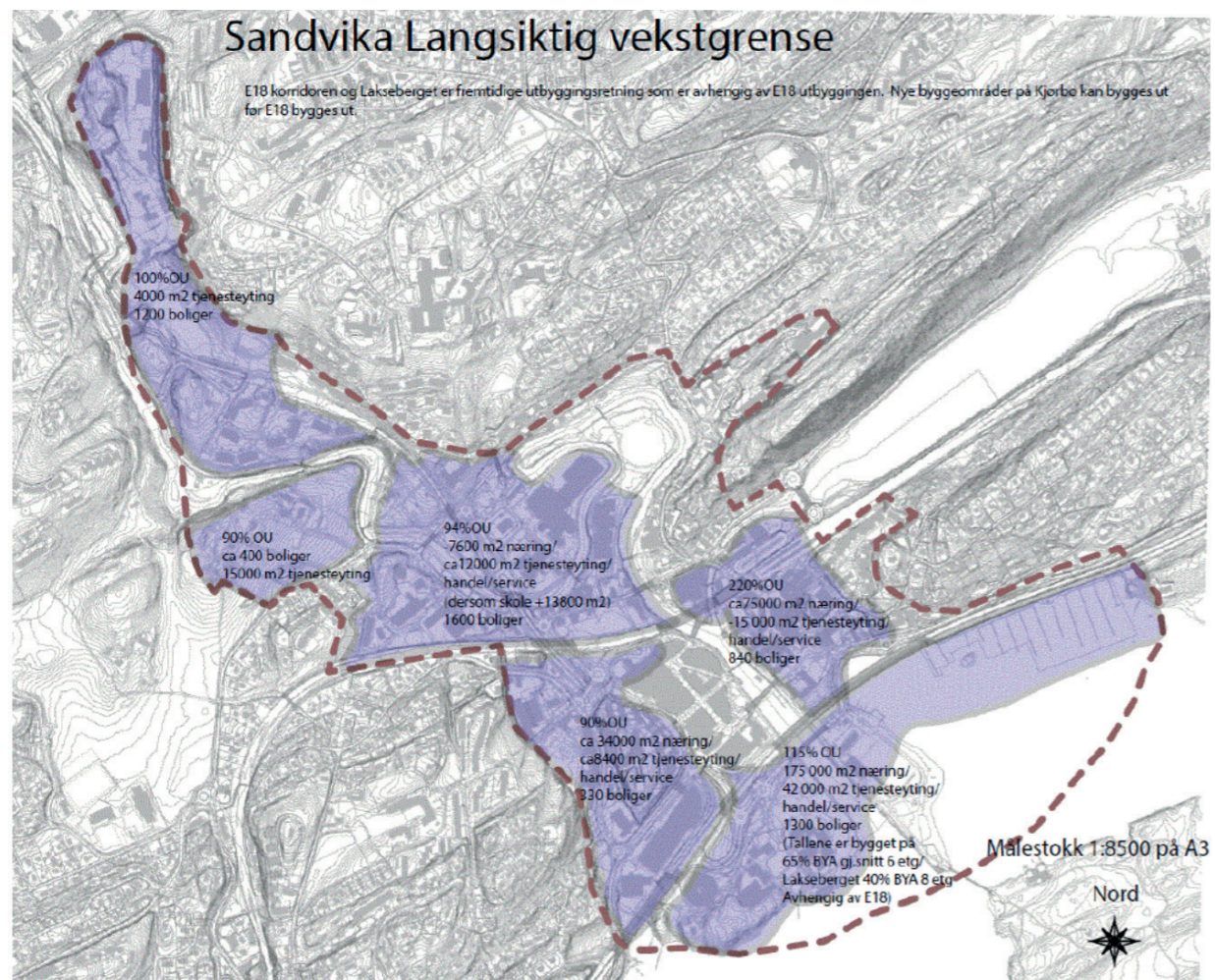
Kadettangen friområde 2014 - 2019

Hovedmål: Tilrettelegge for friområde.

Områderegulering Sandvika Sentrum Øst 2017

Hovedmål: Fremtidsrettet utvikling av Sandvikas eldste bydel for å gjøre den attraktiv for ferdsel og opphold, med et bymessig variert utvalg av forretninger, tjenester, kulturopplevelser, kontorer og boliger.

- Riving og oppføring av Andenæskvartalet, Helgerudkvartalet, Tinghuskvartalet og Finstadskvartalet. Planen er 45000 m2 publikumsrettet næring, og 65000 m2 bolig.
- Åpne opp Jørgen Kanitz gate for å opprette en fri siktlinje mellom Sjøfronten og Otto Sverdrups plass, samt holde så mye som mulig bilfritt.
- Gamle Drammensvei skal synliggjøres.

Langsiktig vekstgrense - Hentet fra Sandvikas KPA 2017 - 2035.

KPA Sandvika 2017-2035

Hovedmål: 30% av all bolig- og næringsvekst i Bærum kommune er planlagt i Sandvika.

- Dette innebærer 800 boliger i året og ca. 1000 arbeidsplasser i året.
- Det er lagt inn hensynssoner for å ivareta de grønne åsene rundt Sandvika.

Kommunegården rehabiliteres 2018 - 2021

Hovedmål: Rehabilitering, samt utvidelse.

Elvepromenaden 2018 - 2019

Hovedmål: Elvepromenade fra Kadettangen til Løkke park.
2020: Fremdeles under utbygging.

Viken fylke 2020

Hovedmål: Sentralisering.

Utvidelse av Sandvika kollektivknutepunkt ¹

Hovedmål: Sandvika blir en del av Bane NOR sitt InterCity-prosjekt.

- To nye perronger på togstasjonen.
- Utvidelse av sporet i retning nord.
- Ombygging av bussterminalen, økt kapasitet, og en mer direkte forbindelse til E18.
- Vurdering av busstraseene gjennom Sandvika.
- Fokus på trakksikkerheten for myke trafikater i Elias Smiths vei mot Sandvika videregående.

Klimaklok Kommune - Klimastrategi 2030

Hovedmål: Reduserer klimagassutslipp i tråd med Parisavtalen og EUs målsetting om 40% redusjon av klimagassutslipp innen 2030.

- Skal jobbe med tre hovedtema: Ressurser, mobilitet og bygg.
- Konsentrere boliger og næring rundt kollektive knutepunkt.
- Myke trafikanter skal prioriteres fremfor bilen.

Sykelstrategi Bærum kommune 2018 - 2030

Hovedmål: Strategien skal være overordnet og legges til grunn for all arealplanlegging i Bærum. Innen 2030 skal det være 20% syklende.

- Ett hovedsykkelveinett, og ett sekundært.
- Planen angir hvilke standardiserte løsninger som brukes innenfor de to kategoriene.

1. Dahl, "Sandvika stasjon kan bli bygget om."

BÆRUM KOMMUNE
 KOMMUNEDELPLAN SANDVIKA
 RÅDMANNENS FORSLAG MED ENDRINGER
 GODKJENT AV KOMMUNESTYRET 27.10.2010
 (Opprinnelig dok.nr. 857910) Rettet etter vedtak
 i planutvalget 12.04.2012

Dokumentnr. 1598264

TEGNFORKLARING

BYGGEOMRÅDER (PBL § 20-4 nr. 1)

	nåværende	framtidig
bolig		
annet byggeområde		
offentlig bebyggelse		
forretning		
kontor		
park/turvei/friområde		
idrettsanlegg		

BÅNDLAGTE OMRÅDER (PBL §20-4 nr. 4)

båndlegging for forsvaret	
båndlegging etter lov om naturvern	

VANN, VASSDRAG OG SJØ (PBL § 20-4 nr 5)

vannareal for alment friluftsliv	
----------------------------------	--

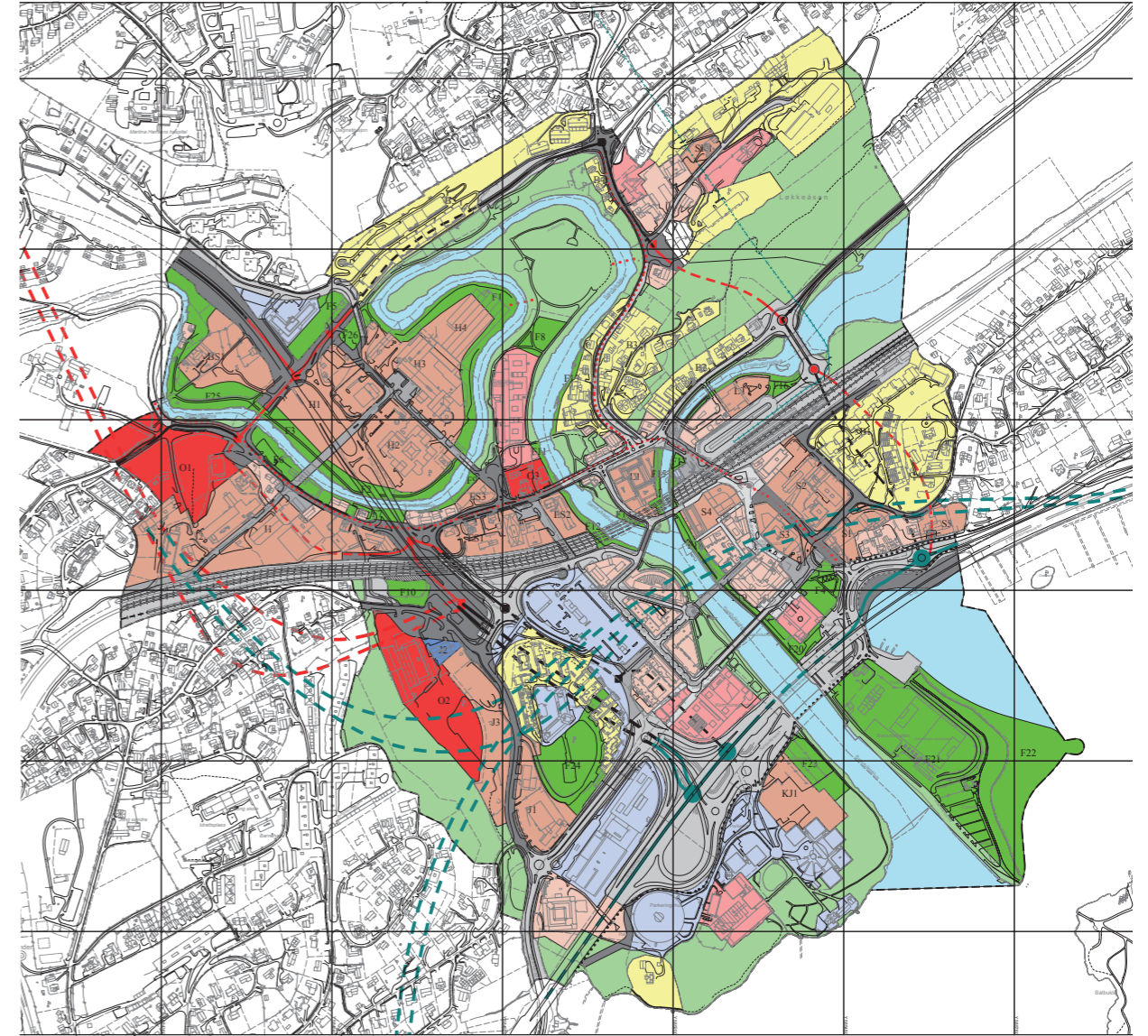
VIKTIGE LEDD I KOMMUNIKASJONSSYSTEMET (PBL § 20-4 nr. 6)

veiareal		
fotgjengerstrøk		
terminal		
jernbaneareal		
fjernvei / i tunnel / i bru		
hovedvei / i tunnel / i bru		
samløp / i tunnel / i bru		
atkomstvei / i tunnel / i bru		
gang-/sykkelvei / i tunnel / i bru		
veikryss / i tunnel		

LINJESYMBOLER MV.

plangrense	
grense for arealbruksområde	
framtidig tunnel for ny E18, unntatt rettsvirkning	
framtidig bane / i tunnel, unntatt rettsvirkning	

0 112 m
28

*t.v. Fotografi tatt med
engangskamera i januar 2020.*

*Sandvika har i lang tid hatt
stor gjennomgangstrafikk.*

GJENNOM HISTORIEN

Barnetoget i Sandvika, 17. mai 1947.

SANDVIKAS HISTORIE

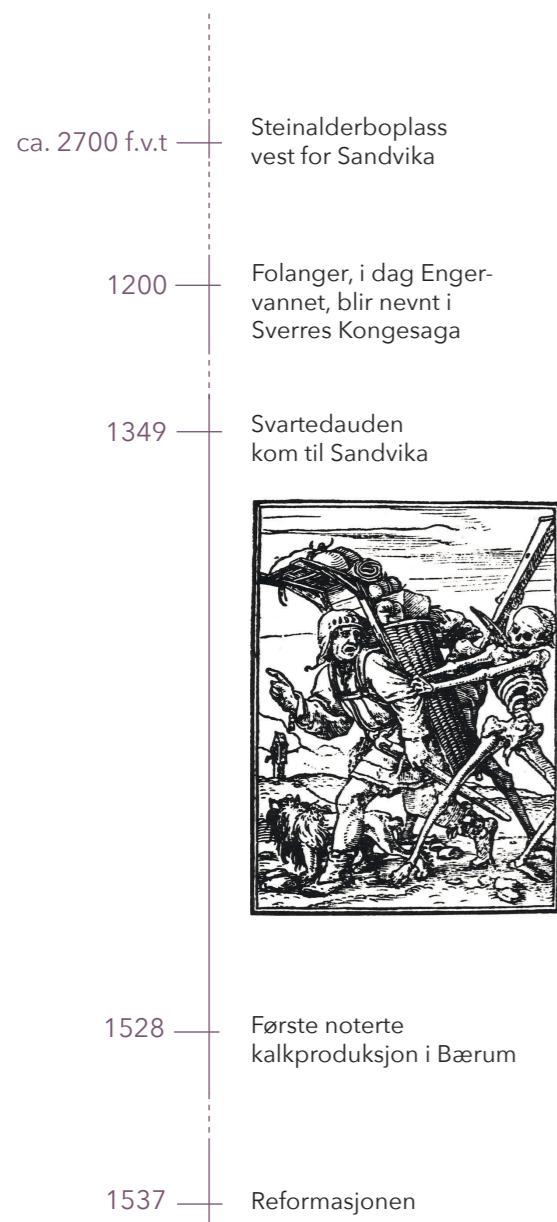
Området rundt Sandvika har vært befolket i tusenvis av år, men det var ikke før på 1600-tallet at tettstedet Sandvika vokste fram. Kjørbo gård ble på denne tiden en adelig setegård, og Sandvika havn ble tatt i bruk av jernverket Bærums Verk. Stedet ble en viktig utskipningshavn for jern, kalk og treverk. I 1665 ble Gamle Drammensvei, som gikk fra Christiania til Kongsberg, anlagt gjennom Sandvika, og dermed ble tettstedet et samferdselsknutepunkt.

I 1837 ble Sandvika Bærums politiske og administrative senter, og Bærum fikk sin første ordfører. Utover 1800-tallet dukket det opp diverse småindustri langs Sandvikselva, og i 1872 ble Drammensbanen anlagt. Sandvika stasjon åpnet samme år, og i tilknytning til denne vokste også større industri frem. Samtidig flyttet deler av Oslos middelklasse til Sandvika, og tettstedet vokste. Industrien fortsatte å vokse frem til siste del av 1900-tallet, da lav etterspørsel og konkurranse fra utlandet førte til at mesteparten av industrien i Sandvika ble lagt ned.

I løpet av siste halvdel av 1900-tallet ble Sandvika Storsenter etablert, og E16 fikk selskap av E18. Storsenteret og europaveiene ble fort definerende for byens identitet. Sandvika ble tildelt bystatus i 2003, og i 2020 ble Bærum kommune en del av Viken fylkeskommune. I dag huser Sandvika kontorene til flere større selskaper som Asplan Viak og Norconsult.

Om ikke annet er oppgitt er den historiske informasjonen i dette kapittelet hentet fra boken *Rik på historie - et riss av kulturhistoriens fysiske spor i Bærum* av Bærum kommune.

HISTORISK TIDSLINJE

Bærums nærhet til fjorden, det rike jordsmonnet og naturressursene la grunnlaget for tidlig bosetting på stedet. I kommunen er det funnet flere spor etter disse, blant annet rester etter en steinalderboplass vest for Kjörbokollen i Sandvika.

Nord-øst i Sandvika ligger Engervannet, tidligere kaldt Folanger. Folanger blir nevnt i Sverres Saga hvor det beskrives hvordan Kong Sverre infiltrerte sine baglermotstandere, som hadde samlet seg på Folanger, mens hans birkebeinermenn ventet på Sandviksåsen. Etter å ha fått rede på slagplanen til baglerne red han med sine menn ned til Sandviksbukta og tok isveien tilbake til Oslo.

“Siden red kongen med nogen mænd til Folanger (836); han lot hestene staa i bakken, men han gik selv ned til vandet. Paa isen paa vandet laa en stor bondehær, og de holdt raad. Kongen lyttet til, hvad de sa, og gik siden bort til sine hester. Han red ned paa isen og utenom hagen og ind til skibene. Han dvælte der en stund og fór da atter til sin hær.”

*Utdrag fra Sverres Saga*¹

t.v. Døden innhenter en vandrende handelsmann. Tresnitt av Hans Holbein d.y. (1497-1543).

t.h. Kjörbo Gård er spesielt synlig fra sjøen.

Bærums Verk i 1924, tatt fra Jægerbakken mot Steinsskogen og Helset. Og Verftsgata i 2003.

1600-tallet — Kjörbo blir en adelig setegård

Det er uvisst når Kjörbo gård ble anlagt, men man vet at den sto der allerede i sen jernalder, og at den skal være Sandvikas eldste gård.²

Da svartedauden kom til Sandvika i 1349 ble $\frac{3}{4}$ av alle gårder lagt øde. Blant dem var Kjörbo, som da havnet under Nesøygodset.

Fra 1350 til 1600 hadde Nesøygodset stor makt i området. Denne vokste ut fra Nesøy gård i Asker, en adelig setegård fra middelalderen, og eierne var norske og danske adelsfamilier, riddere og riksråder. Flere av gårdene i Bærum har tilhørt Nesøygodset.

På 1600-tallet flyttet den siste adelige eieren, Christoffer Urne, fra Nesøygodset til Kjörbo gård. Dermed ble Kjörbo en adelig setegård.

ca. 1640 — Det som antas å være Sandvikas eldste bygg, Malmskrivergården, blir reist

1641 — Bærums Verk flytter til elven Lomma

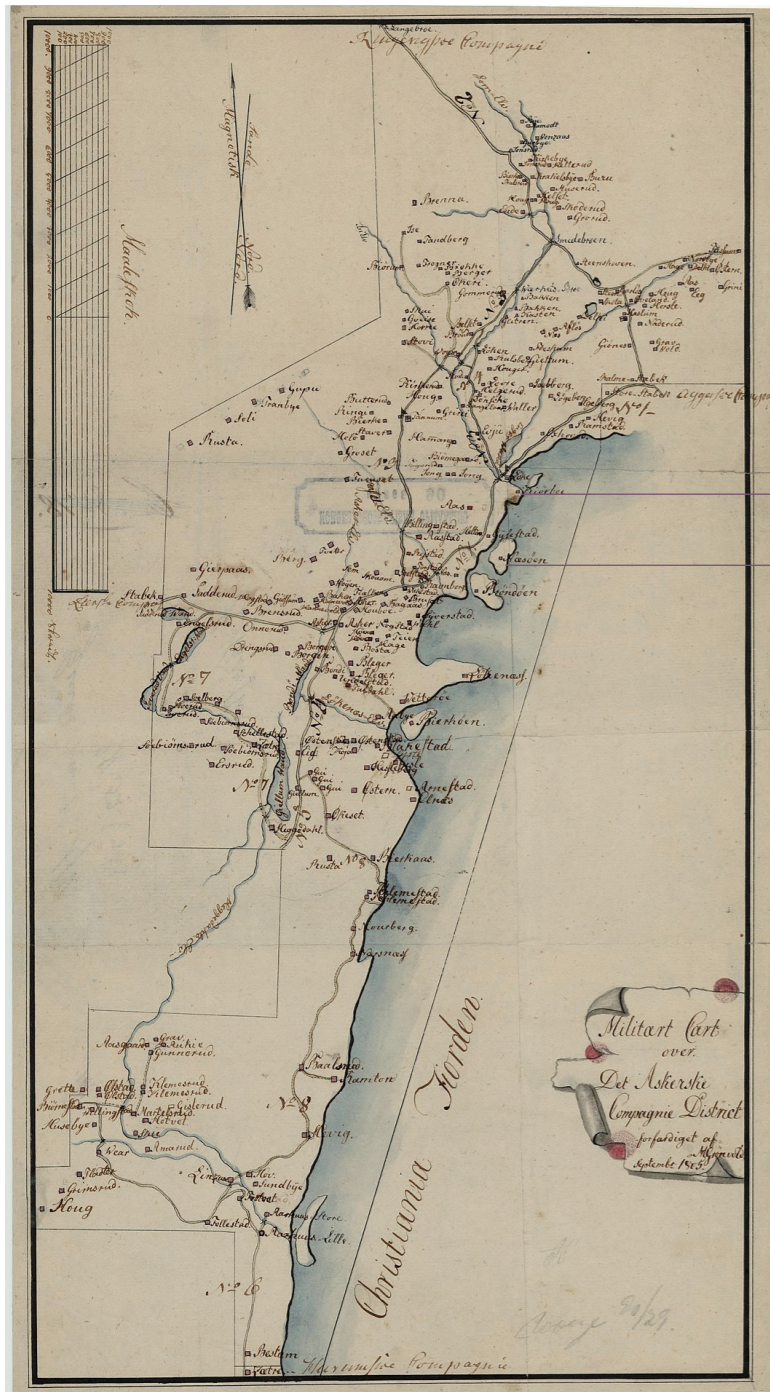

Bærum er kjent for sin tidligere kalkproduksjon. Den første nedtegningen om produksjonen er fra 1528. Da ble kalken fraktet fra Sandvika og Slep-enden ut til resten av Oslo-området.

Paul Smelter anla Jernverket Bærums Verk i 1610 ved Vøyen gård, nordvest for Sandvika. I 1641 ble det flyttet til

1. Heimskringla, “Sverres saga.”
2. Visit greater Oslo, “Kjörbo gård.”

Kjørbo Gård

Nesøya

På et militærkart fra 1805 er Kjørbo gård og Nesøya avmerket.

1660-tallet

Sandvikas første gjestegiveri åpnes

1665

Gamle Drammensvei anlegges

Begynnelsen av 1800-tallet

Sandvikas første potet blir dyrket på Kjørbo gård

1820-1825

Krigsskolen har årlige sommerøvelser for sine kadetter på Sandvikstangen, nå kjent som Kadettangen

1829

Løkke støpejernsbro settes opp

1835

Sandvika får dampskipforbindelse med Christiania

sin nåværende plassering ved elven Lomma. I 1646 tok Johan Krefthing over Verket, som skulle forbli i familiens eie i nesten 100 år.¹

Verket har spilt en stor rolle i sysselsetting av skogsdrift og teknisk produksjon i Bærum. I dag er det en historisk attraksjon og handelssted.² Rundt 1640 ble det som antas å være den eldste bygningen i Sandvika reist. Malmskrivergården ble oppført som en del av Bærum's Verk, og fungerte som registreringspost for malmen som kom i havn i Sandviksbukta før den ble fraktet videre til jernverket. Bygningen er i dag fredet.

I 1660-årene åpnet Sandvikas første gjestgiveri.

I 1665 ble Den Drammenske Kongevei, senere Gamle Drammensvei, bygget på strekningen mellom Kongsberg og Christiania. I 1860 ble en ny Drammensvei, nå Sandviksveien, anlagt. I 1964 kom E18, en tredje og foreløpig siste generasjon Drammensvei.³

1. Bærum's Verk "Om Bærum's Verk."

2. Lokalhistoriewiki, s.v. "Bærum's Verk."

3. Tveit, Kongevei og andre Drammenske hovedveier i Asker og Bærum (Oslo: Statens vegkontor, 1997).

Christiania

Sandvika

Gamle Drammensvei er markert på kart fra 1757.

Kongsberg

Maleriet "Sandvika, snow in Norway" fra 1895 av Claude Monet. Motivet viser Løkke bro, og i bakgrunnen ser vi Løkke gård. I forbindelse med 125 års-jubileumet for Monets besøk henger maleriet i dag på Henie Onstad Kunstsenter.

1837

Sandvika blir Bærums politiske og administrative senter

1837-1845

Elias Smith blir Bærums første ordfører

1847

Elias Smith kjøper Løkke gård

Etterhvert som hest- og kjerretrafikken økte så man seg nødt til å erstatte den gamle trebroen som gikk over Sandvikselva, og i 1829 sto Løkke støpejernsbro ferdig. Den var Norges første av sitt slag, ble støpt på Bærums Verk, og var del av hovedferdselsåren til Drammen og Ringerike. Senere ble broen motiv for maleren Claude Monet under hans opphold i Sandvika.

Opp til denne tiden tilhørte området Sandvika enten Kjørbo eller Blommenholm gård. Gjennom 1800-tallet ble grunnene overført til eiere som ikke hadde noe med gårdsbruk å gjøre.

I 1837 ble Sandvika Bærums politiske og administrative senter.¹ Kjøpmannen Elias Smith ble valgt til ordfører, og senere ble en kort del av Gamle Drammensvei oppkalt etter ham. I 1847 kjøpte han Løkke gård, men solgte den igjen få år senere. I 1878 ble gården omgjort til hotell, og i dag eies og driftes bygningen av Bærum Røde Kors.

Fjorden i Bærum har lenge vært en viktig arena for fiske, sjøfart, industri og

t.v. Kalkbrenning i Bærum har tradisjoner tilbake til middelalderen. Bærums kommunevåpen er en kalkovn og ble godkjent i 1976.¹

Hovedbygningen på Løkke gård, grunnlagt i 1880 av Peter Christian Harreschou.

1857

Christiania og Omegns Dampskibsselskab får anløpsbrygge og administrasjonsbygg på Kadettangen

1860

Sandviksveien, en andre generasjons Drammensvei, blir anlagt.

Ringeriksveien, i dag E16, blir bygget samme år

1871

C. D. Brambani etablerer Sandvikas Kalkfabrikk og Teglværk

1872

Sandvika stasjon åpner som en del av Christiania-Drammensbanen

annen handelsvirksomhet. Langs sjøen, på øyer og holmer, bodde strandsittere. Dette var husmenn som dyrket jordplettene sine, og som hadde fiske og småhandel som hovednæring. I 1857 fikk Christiania og Omegns Dampskibsselskab anløpsbrygge og administrasjonsbygg på Kadettangen. Båten gikk mellom Christiania og Asker, og stoppet på øyene i Vestfjorden og fastlandet. Sakte men sikkert, etterhvert som skipene ble større og industrien vokste, flyttet strandsitterne vekk.

I 1870 bygget forretningsmannen Caspar Donato Brambani sommerhus i Sandvika. Frem til da var Sandvika fremdeles et lite tettsted. Gjennom sin levetid etablerte han flere industrier i Sandvika, og ifølge Lokalhistoriewiki er han trolig den enkeltpersonen som har betydd mest for industrialiseringen av Sandvika og stedets utvikling.² I 1900 bosatte Brambani seg fast i Sandvika, og i 1937 ble Brambanigården oppført av arkitekt Johan Meyer. Den står i dag fremdeles vis-à-vis rådhuset.

1. Store norske leksikon, s.v. "Bærum."

2. Lokalhistoriewiki, s.v. "Caspar Donato Brambani."

t.v. Havneinspektørens hus ble bygget i 1858 av Christiania og Omegn Dampskibsselskap.

Fotografiet fra 1875 viser stasjonsbygget fra 1872, tegnet for NSB av arkitekt G. A. Bull

1874 — C. D. Brambani starter opp Kampbraatens Kalkfabrikk på Jongsåsen

1888 — C. D. Brambani etablerer Sandvikas Bilvarefabrikk

1890 — Sandvika menighetshus står ferdig

1895 — Claude Monet besøker Sandvika og foreviger Kolsåstoppen og Løkkebro

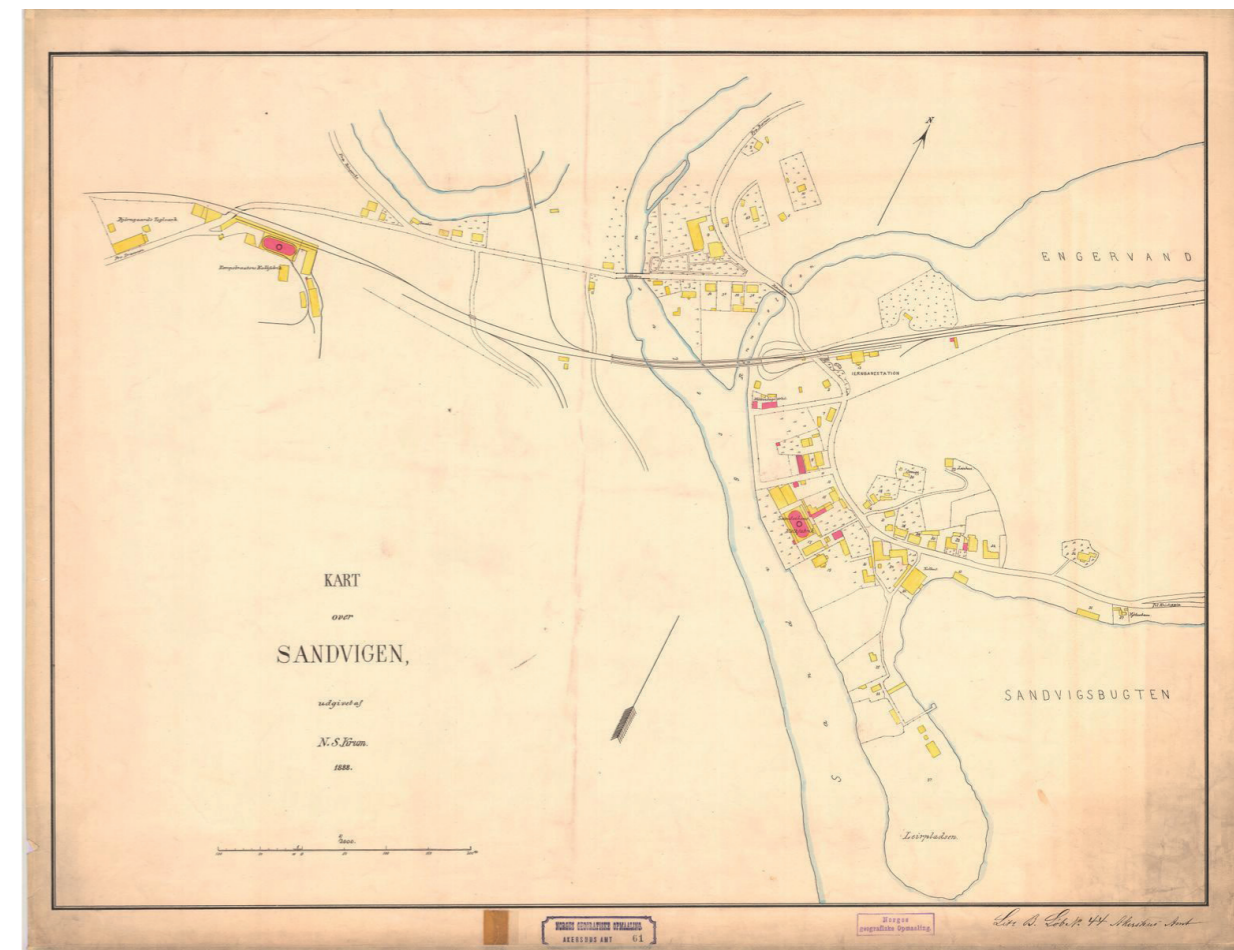

Da Drammensbanen åpnet i 1872 gikk det kun fem tog til Christiania per dag. Togstasjonene fra denne tiden ble ofte bygget i sveitserstil, og fikk symbolverdi som nasjonale byggverk. I Sandvika står fremdeles den gamle stasjonsbygningen. Dagens stasjonsbygning ble tatt i bruk i 1961, og frem til 1973 var Sandvika endestasjon for lokaltog. I dag betjener stasjonen flytog, lokaltog og enkelte regiontog, og ca. 20 millioner mennesker passerer gjennom stasjonen i løpet av et år.¹

I 1895 tilbragte Claude Monet åtte uker i Sandvika, og malte bl.a. Kolsåstoppen hele 13 ganger.² Monet har senere fått både en vei og en plass i Sandvika oppkalt etter seg.

I takt med den industrielle revolusjonen ble det etasblert mye småindustri langs Sandvikselva og Gamle Drammensvei. I 1896 etablerte Albert Olsen et smie-, låse- og sykkelverksted ved Sykkelsmedbroen ved Bjørnegård.³ Bygningen står i dag som det eneste gjenværende minnet etter denne industrien.

1. Bane NOR, "Sandvika Stasjon."
2. Jensen, "Malte «Le mont Kolsaas» 13 ganger på én vinter."
3. Lokalhistoriewiki, s.v. "Albert Olsen."

Kart over Sandvika fra 1888. Ifølge Lokalhistoriewiki.no kommer navnet Sandvika fra sanda som samler seg i vika ved Sandvikselvas munning. Tidligere ble stedet også kalt Sandviksgrunnene.

t.v. Sort/hvit postkort fra 1915 som viser Sandvikas menighetshus.

I 1895 foreviger Claude Monet Kolsåstoppen med maleriet "Le mont Kolsaas".

- 1896 — Albert Olsen etablerer smie, låse- og sykkelverksted ved Sykkelsmedbroen
- Slutten av 1890-tallet — Deler av Christianias middelklasse flytter til Sandvika
- 1898 — Victoria linoleumfabrikk blir oppført
- Lokalavisen Budstikka stiftes
- 1906 — Hamang Papirfabrik blir grunnlagt
- 1909 — Sandvikas første bibliotek åpnes
- 1910 — Bærums første sportsklubb, Grane Fotballklubb, stiftes
- Ark. Arnstein Arneberg tegner villaen på Sjøholmen

På slutten av 1890-tallet flyttet deler av Christianias middelklasse til Sandvika, og befolkningen vokste. Frem til da hadde Sandvika kun hatt kolonier, men i 1897 kom den første spesialbutikken, en klesbutikk, til Sandvika. Lokalavisen, Asker og Bærums Budstikke, stiftes i 1898. Den holder fremdeles Asker og Bærums innbyggere oppdatert på lokale nyheter. Industrien fortsatte å vokse, og i 1898 ble Victoria Linoleumsfabrikk oppført i Sandvika som den eneste i landet av sitt slag. Fabrikken stengte i 1968 grunnet lav fore-spørsel. I 1909 ble Hamang Papirfabrik anlagt lenger oppe i Sandvikselva. På sitt største sysselsatte den 270 arbeidere, og var med det Sandvikas største arbeidsplass. Fabrikken ble nedlagt i 1981, og lokalene er nå omgjort til næringsarealer.

I 1910 tegnet arkitekt Arnstein Arneberg villaen på Sjøholmen til Mustad-familien, og huset ble ofte fylt av Oslos sosietet til fest og nachspiel.¹ I dag eies villaen av Bærum kommune, og fungerer som kulturhus.

t.v. Avishode fra 1899, fra Bustikkas første årgang.
 Postkort av Hamang Papirfabrik med jernbanespor fra fabrikkens første periode, 1907.
 t.h. I perioden 1938-1972 lå klubbhuset til Bærum Roklubb på holmen Danmark.
 Franzefoss Kalkmølle driftes i dag som kultursted av stiftelsen Kalkmølla Kulturstasjon.

- 1912 — Brødrene Christiansens Verksted anlegges
- 1914 — Skuddene faller i Sarajevo, første verdenskrig starter
- 1917 — Bærum Roklubb stiftes
- 1918 — Første verdenskrig ender
- 1919 — Første Franzefoss Kalkmølle i Sandvika bygges langs Sandvikselva

Magnus Poulsson presenterer ideen "Den hvite byen ved fjorden"

8-timers lange arbeidsdager innføres på landsbasis

Samme år ble Bærum Sportsklubb stiftet under navnet Grane Fotballklubb, og Kadettangen ble kjøpt opp av Bærum kommune til idrettsformål etter forslag fra klubben. Sandvika fikk med dette "sportsblod" på tann, og i 1917 stiftes Bærum Roklubb.² Klubbens beliggenhet endres gjennom tidene, og i dag har de klubbhus på Kalvøya sammen med Bærum Kajakklubb, stiftet i 1935. I 2020 arrangerer kajakklubben VM i maratonpadling i Sandvika.³

I 1912 ble Brødrene Christiansens Verksted anlagt i et teglhus ved Rønne plass. Bilverkstedet var blant de første i Norge, og senere ble en bensinstasjon en del av butikken. Verkstedet ble drevet frem til 1980, og i dag huser teglbygningen diverse handel og tjenester.⁴

I 1919 lagde arkitekt Magnus Poulsson et reguleringsforslag for Sandvika, og presenterte visjonen om Sandvika som "Den hvite byen ved fjorden". Dette er grunnen til at store deler av Sandvikas offentlige bygninger er malt i hvitt. Poulsson tegnet senere flere av Sandvikas offentlige bygninger. I 1927 tegnet han rådhuset, og i 1960 ble det utvidet

1. Sjøholmen, "Om Sjøholmen."
 2. Bærum Roklubb, "Båthusets historie."
 3. VM2020, "Sandvika, Norway."
 4. Lokalhistoriewiki, s.v. "Brødrene Christiansens Verksted."

Drammensveien

har fått en enestående stor biltrafikk.

Det høyeste antall biler i minuttet igår var 14, og i løpet av en time igår formiddag passerte 435 biler.

Hastigheten varierte fra 25 til 60 km i timen.

9. juli 1934

Kalvøya-broen

ble åpnet St. Hans-aften av ordfører Johs. Haugerud. Fra fjern og nær strømmet det folk til Sandvika. Alle de 15 000 billettene til Jonsok-arrangementet ble utsolgt. Mange barn kom gratis. Regner man med dem som kom sjøveien, er det ikke urealistisk å anta at 25 000 besøkte Kalvøya denne kvelden. Sonja Henie og hennes mann Niels Onstad kom ikke over broen på grunn av trengselen og ble derfor smuglet over med båt. Sonja var formann i juryen for kåringen av St. Hans-prinsessen.

25. juni 1962

Hamang Papirfabrik

i Sandvika blir nedlagt. Det er vesentlige markedsforandring og store kostnadsøkninger som har tvunget kroken på døren for den 74 år gamle Bærumsbedriften - og som dermed frarøver 110 mennesker deres faste arbeidsplass.

2. oktober 1981

- Vi tar sovetabletter

og bruker propper i ørene. Vi har skiftet vinduer, flyttet soverommet og lukket ventilene. Men ennå er støyplagene fra E18 uutholdelige, sier beboere i Gamle Drammensvei ved Padderudvannet i Asker. De vil bytte ut sovepiller med en støyskjerm. Siden 1977 har de kjempet for å få et roligere bomiljø.

4. juli 1990

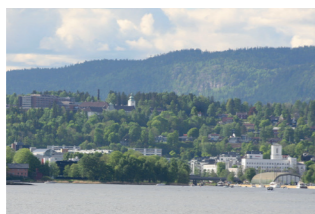
Utdragene fra lokalavisen Budstikka er hentet fra Jubileumsboka "For Asker og Bærum gjennom 100 år" av Rolf Kluge.

1920 - tallet — Bærums første bussrute etableres mellom Lommedalen og Sandvika

1921 — Sandvika menighetshus blir omgjort til kapell (annekskirke) og kirketårnet blir bygget

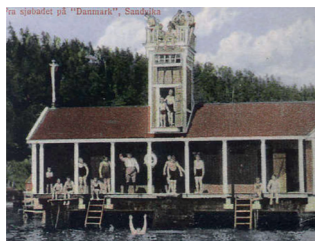
1922 — Drammensbanen får dobbeltspor

1924 — Bærum Sykehus står ferdig

1925 — Frelsesarmeen får sitt eget hus i Sandvika

Sandvika Sjøbad åpner på holmen Danmark

etter tegninger av samme mann. Poulsson tegnet også Finstadgården i 1953. Denne er i dag planlagt revet som en del av planene for Sandvika Øst.¹ I 1956 fikk han i oppdrag å utvide Brambanigården mot Rådhuset. Gården hadde en periode folkebad i kjelleren, og i dag huser kjelleren et 1200 kvadratmeter stort utested kalt "Sandvika Folkebad" med uteservering mot Elvepromenaden som bukker seg langs med Sandvikselva.²

På slutten av 1800-tallet gjorde Bærums vakre, naturrike omgivelser og friske luft at kommunen ble et attraktivt sted for helseinstitusjoner. Bærum Sykehus ble åpnet i 1924, og ligger på en kolle nord for Sandvika. Bygningene er oppført i nordisk nybarokk, er formet rundt en borggård og har et markant klokketårn. Selv om det ikke ligger innenfor Sandvikas bygrense er det hvite, store bygget tydelig i bybildet. Sykehuset har blitt utvidet i flere omganger, sist i 2006.

I 1925 åpnet Sandvika Sjøbad på den lille holmen Danmark, vis-à-vis Lakseberget. På denne tiden var det vanlig at menn og kvinner badet hver for seg.

1. Bærum kommune, "Sandvika sentrum Øst."
2. Sandvikaby.no, "Åpner 1.200 kvadratmeter stort utested i Sandvika."

Geologisk kartskisse over Bærum av Johan Kiær, 1908. Ifølge Store Norske Leksikon var Johan Kiær en norsk paleontolog og geolog. Kartskissen er en del av hans arbeid "Das Obersilur im Kristianiagebiete", en omfattende undersøkelse av den siluriske lagrekken i Oslofeltet, som han senere fikk Nansenprisen for.

t.v. Bærum Sykehus er en tydelig del av Sandvikas silhuett. I bakgrunnen ser vi det gamle klokketårnet, samt det oppførte nybygget.

Fotografiet fra 1925 viser sjøbadets herreavdeling med det ene stupetårnet.

1927 — Ark. M. Poulsson oppfører Bærum rådhus

1934 — Hovedferdsåren til Drammen blir lagt over nye Sandviksbroen

1935 — Bærum Kajakklubb stiftes

1936 — Sandvika Sjøbad legges ned

1937 — Brambanigården oppføres av Ark. J. Meyer

Randersgården brenner ned

1939 — En ny Randersgård tegnes av Ark. Sigurd Eriksen og oppføres på samme tomt som den gamle

Fornebu flyplass åpnes. Sandvika ligger nå 8 minutter med bil fra Norges hovedflyplass

Etterhvert ble det vanlig at kjønnene badet sammen, og strendene i Bærum ble tatt i bruk av badende gjester. Sjøbadet ble lagt ned i 1936, og i 1938 tok Bærum Roklubb over holmen. NATO hadde tidligere sitt hovedkvarter for Nord-Europa på Kolsås, som ligger nord for Sandvika. Det internasjonale miljøet, med bla. en egen forening for dansker som tjenestegjorde i NATO, tok i bruk holmen med det passende navnet flere år på rad for å feire Danmarks grunnlovsdag 5. juni. I dag vaier en dansk vimpel i flaggstangen på holmen.¹

I 1937 brant Randersgården ned. I 1939 ble nye Randersgården oppført av arkitekt Sigurd Eriksen. Gården ble plassert på samme tomt og står den dag i dag. Den er tegnet i funksjonalistisk stil med forretninger i første og andre. etasje og boliger i tredje og fjerde.² I 2011 åpnet Kaffebrenneriet på hjørnet mot Engervannsveien. Kafeen trekker mange mennesker og med sin uteservering har den gitt et nytt liv til plassen foran bygget.

t.v. Da den nye Randersgården sto ferdig i 1939 hadde den forretninger i første etasje, tannlegekontor i andre og boliger i tredje og fjerde.

t.h. Renseanlegget "Tanken" står fremdeles på Hamang. I dag brukes det som aktivitetshus for musikkinteressert ungdom, og driftes som en avdeling under Bærum Kulturhus.

1940-45 — Andre verdenskrig

1952 — I forbindelse med OL arrangeres ishockeykamper på Kadettangen.³

1953 — Finstadgården oppføres av Ark. M. Poulsson

1960-tallet — Vannrenseanlegg "Tanken" blir bygget ved Sandvikselva

1960 — Bilen bli allemannseie

1962 — Kalvøya blir allment tilgjengelig ved åpningen av Kalvøybroen

1963 — En 2. generasjons Bjerkaasgård står ferdig. Oppført av Akr. Odd Jebe

1968 — Sandvika linoleumsfabrikk blir nedlagt. Bygget, hvor Victoriagården står i dag, blir revet i 2006

I 1952 ble De Olympiske Vinterleker for første gang arrangert i Norge. Sandvika bidro med sitt, og deler av ishockeykampene ble gjennomført på Kadettangen.³

På 1960-tallet var Sandvikselva svært forurenset, noe som førte til at vannrenseanlegg "Tanken" ble bygget ved Hamang Papirfabrikk.⁴ Under revyen "Skuispell" fra 1976 blir elvens odør påpekt gjennom Helge Børseths vise:⁵

*En liten vise om Sandvikselva,
den står mitt hjerte og nese nær.
For hvor jeg vandrer i Vestre Bærum
så kan jeg lukte hvor elva er.
Og går jeg bort meg i Bærumsmarka
og tror at nord er et sted i sør,
da kan jeg stole på denne elva,
jeg ta'kke feil av en slik odør.*

- Olaf Moriarty Solstrand

I 1960 ble rasjoneringen av personbiler i Norge opphevet.⁶ Dette førte til en sterk økning av registrerte biler i perioden etter, og skulle være med på å endre infrastrukturen i Sandvika drastisk.

1. Oma, "Holmen "Danmark" i Sandviksbukta."
2. Larsen, *Asker og Bærum i gamle og nye bilder.*
3. Solheim, "OL på Kadettangen."
4. Store norske leksikon, s.v. "Hamang papirfabrikk."
5. Bærum Bibliotek, s.v. "Lokalhistorie, Sandvika i dikt og sanger"
6. SSB, s.v. "Bilen, allemannseie."

Neste side:
 Veikart fra 1949. 11 år senere ble bilen
 allemannseie, noe som ble førende
 for videre utbygging av Sandvika, hvor
 bilen i stor grad fortsatt er i fokus.

1968 — Henie Onstad Kunstsenter åpner på Høvikodden, 2,5 km utenfor Sandvika

Radiofabrikken Radionette AS, senere Tandberg Radiofabrikk, anlegger virksomhet i Sandvika

1971 — Kalvøyfestivalen arrangeres for første gang

Løkke bro blir flyttet, og erstattes av en ny bro

1973 — M/S Rigmor starter sin rutetrafikk fra Kadettangen og ut i Bærumsskjærgården

1974 — Justisbygget blir oppført av Ark. John Engh

I 1971 ble Kalvøyafestivalen arrangert for første gang. Festivalen ble en suksess, og trakk med årene storheter som blant annet Bob Dylan, Frank Zappa, David Bowie, U2, Nirvana, The Ramones og Neil Young til Sandvika. Festivalen ble arrangert på Kalvøya hvert år frem til 1997.¹

Det ble etter hvert klart at Løkke bro ikke var dimensjonert til å ta all biltrafikken som passerte over den daglig. I 1971 ble den derfor flyttet 100 meter oppover Sandvikselva og erstattet av en ny bro i Elias Smiths vei. Nå tjener Løkke bro som gangforbindelse mellom Løkke park og Sandvika videregående, tidligere Handelshøyskolen BI.

I 1973 kom M/S Rigmor til Sandvika. Den lille trefergen går fremdeles i rute fra Rigmorbryggen på Kadettangen den dag i dag.

t.v. Støpejernsbroen Løkke bro fungerer i dag som gangforbindelse mellom Løkke park og Sandvika videregående.

Justisbygget ruver over Sandvika fra sin topp i Sandvika Øst.

t.h. Radiofabrikken lå i Sandvika Vest. I dag eies bygningen av Info-Rama, og driftes som en del av Sandvika Storsenter av Thon Gruppen.

Kommuegården skal totalrehabiliteres og utvides fra 700 til 1300 arbeidsplasser. Ifølge planene skal det stå ferdig i 2021.

1978 — Tandberg Radiofabrikk blir nedlagt

1981 — Sandvika kirke blir solgt til Pinsemenigheten

1982 — M/S Rigmor supplerer M/S Rigmor med fergeuter

1988 — Handelshøyskolen BI flytter inn i nybygg Sandvika

Statoil oppfører et nybygg på søndre del av Hamang halvøya. De flytter ut i 1992

1990 — Bærum kommunegård blir oppført av NSW Architecture

I 1982 startet M/S Rigfar sin fergerute, som supplement til det allerede populære tilbudet til sin søsterbåt.²

I siste halvdel av 1900-tallet førte lav forespørsel og konkurranse fra utlandet til at mye industri i Sandvika ble lagt ned.

Handelshøyskolen BI fikk oppført et nybygg i Sandvika Nord, og flyttet inn i 1988. I 2006 overtok Sandvika videregående lokalene. I tillegg til videregående opplæring, tilbyr skolen også tilrettelagt- og voksenopplæring. Samme år som BI flyttet til Sandvika fikk Statoil oppført et nybygg på Hamang halvøya. Fire år senere var det for lite, og de flyttet ut.³ Diverse bedrifter og kontorer har hatt oppholdssted her siden.

I 1990 blir kommunegården bygget etter tegninger av NSW Architecture. I dag gjennomgår bygningen en totalrehabilitering,⁴ og Bærum kommune har sitt midlertidige oppholdssted i Statoils gamle lokaler.

1. Store norske leksikon, s.v. "Kalvøyafestivalen."
2. Kluge, *For Asker og Bærum gjennom 100 år. Asker og Bærum Budstikke.*
3. Lokalhistoriewiki, s.v. "Eyvind Lyches vei 10."
4. Woltmann, "En kommunegård til besvær."

1993 Sandvika Storsenter reises i Sandvika Vest

1998 Norges hovedflyplass flyttes fra Fornebu til Gardermoen

Kalvøyafestivalen avlyses grunnes mangel på artister

1999 Øyafestivalen arrangeres på Kalvøya

2003 Sandvika får bystatus

Bærum kulturhus oppføres av Snøhetta

2005 Entra Eiendom kjøper Kjørbo gård og drifter det som selskapslokaler

Handelshøyskolen BI flytter fra Sandvika

Olav Thon åpnet Sandvika Storsenter i 1993. Etter en utvidelse i 1997 ble det Norges største kjøpesenter. Senteret fikk en ny utvidelse ti år senere, og i dag huser det nærmere 200 butikker og er fremdeles Norges største målt i omsetning.¹

I 1999 oppsto Øyafestivalen på Kalvøya i hulrommet etter Kalvøyafestivalen. Øyafestivalen ble også arrangert på Kalvøya påfølgende år, før den ble flyttet til Middelalderparken i Oslo.²

4. juni 2003 fikk Sandvika bystatus.³ Samme år blir Bærum Kulturhus oppført ved siden av Kommunegården. Snøhetta tegnet kulturhuset som innehar blant annet konsert-, dans- og teaterscene.⁴

t.v. Bærum Kulturhus befinner seg i den østre enden av gaten Rådhusstorget, og med sitt spesielle uttrykk er det blitt en viktig del av Sandvikas bybilde.

t.v. Sandvika videregående skole er omgitt av Sandvikselva på to sider. Det er kort avstand til BI-parken i nord og Sandvika Storsenter i sør.

Vikens fylkesvåpen «Trippel fjellspeiling i vann».

2006 Sandvika videregående flytter inn i BI sine gamle lokaler

2009 Bærum politi flytter til Bestemorskogen ved Kjørbo gård

2014 Powerhouse på Kjørbo står ferdig

2018 Musikkfestivalen Kadetten arrangeres for første gang på Kadettangen

2020 Viken fylke oppstår

I 2014 sto det som trolig er verdens første rehabiliterte pluss hus ferdig på Kjørbo. De tidligere ordinære kontorbyggene fra 1980-tallet skal i løpet av 60 år produsere mer fornybar energi enn det forbruker i løpet av sin levetid.⁵ Rådgivings selskapet Asplan Viak var involvert fra starten og har i dag kontorer i Powerhouse Kjørbo.

Viken fylke ble etablert 1. januar 2020, da Akershus, Buskerud og Østfold ble slått sammen. Fylket har et landareal på 24 592,6 km² og 1 227 305 innbyggere (2019).⁶

1. Lokalhistoriewiki, s.v. "Sandvika Storsenter."
2. Store norske leksikon, s.v. "Øyafestivalen."
3. Lokalhistoriewiki, s.v. "Sandvika."
4. Lokalhistoriewiki, s.v. "Bærum kulturhus."
5. Asplan Viak, "Powerhouse Kjørbo."
6. Store norske leksikon, s.v. "Viken."

1958

Kun Sentrum Øst og området rundt Elias Smiths vei og Løkkeåsen er utbygget.

1969

Mellom 1958 og 1969 blir veinettet utbygget. E18 blir lagt på sørsiden av Rådhuset. Kalvøya får broforbindelse.

1980

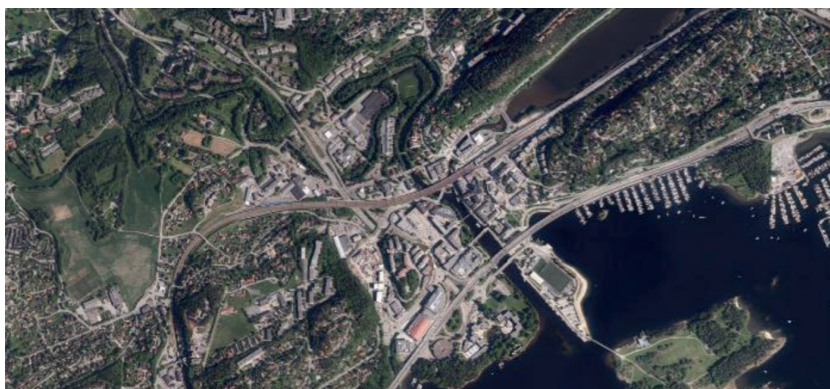
I løpet av 1970-tallet starter en større utbygging av Sentrum Vest. Det blir ikke lenger mulig å nå Danmark til fots, og det blir anlagt båtplasser langs Lakseberget. Løkke bro flyttes og Sentrum Øst og Vest knyttes ytterligere sammene, denne gangen med en ny bro for fotgjengere.

2004

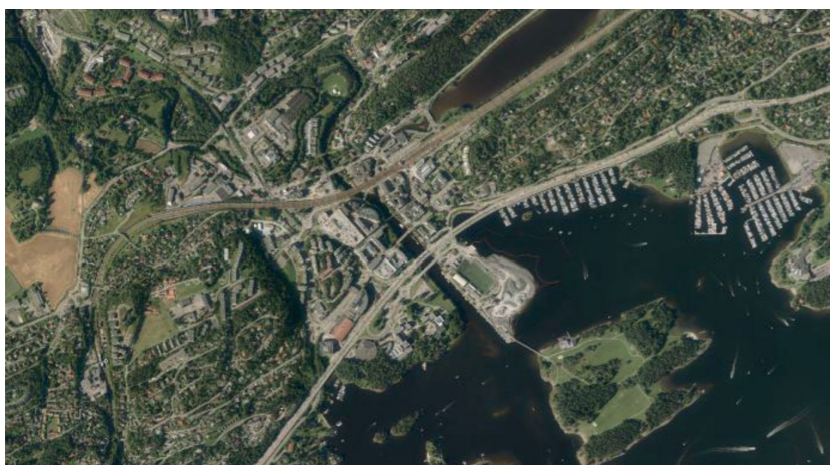
Sandvika vokser, utbyggingen i Sentrum Vest fortsetter, og Sandvika Storsenter blir etablert. Kjørbo blir bygget ut, og større bygg som Handelshøyskolen BI og Statoilbygget blir oppført i perioden 1980-2004.

2011

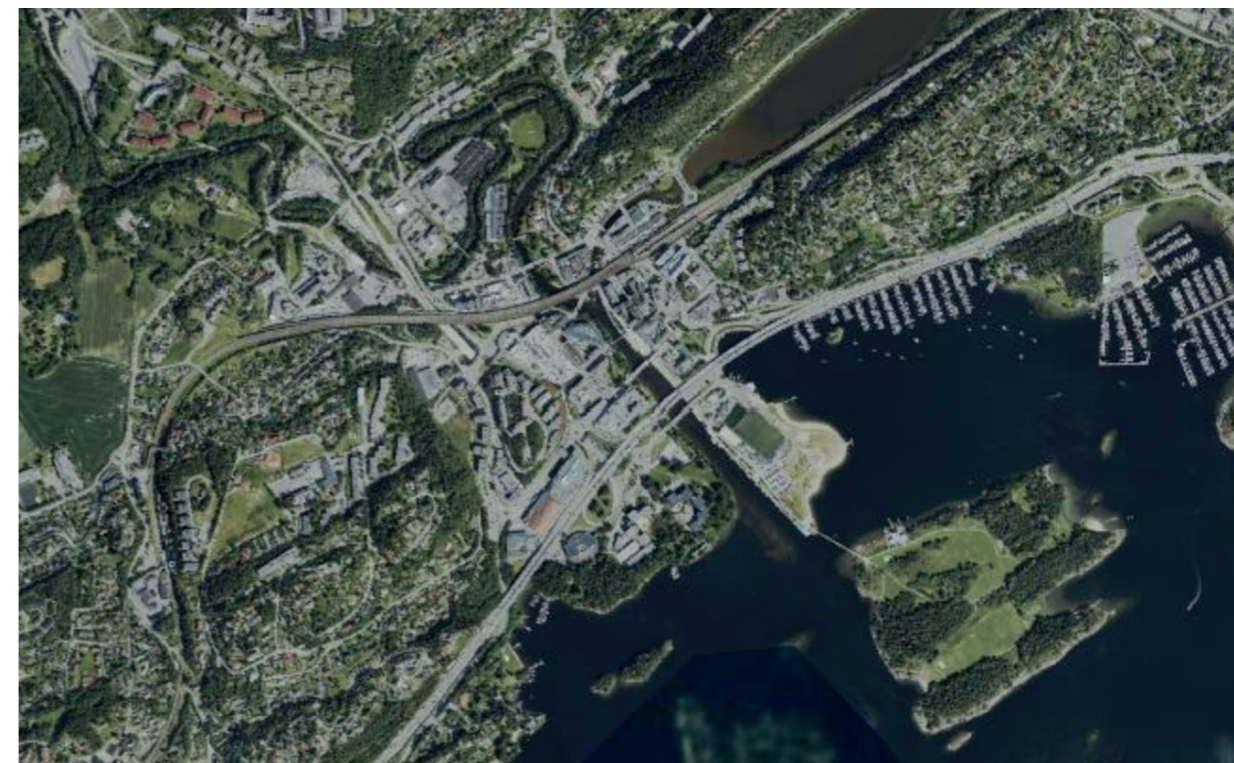
Sandvika Storsenter og Sentrum Vest fortsetter å vokse. Utbygging i Jongsåsveien er påbegynt.

2016

I 2012 blir Løkkeåstunnelen anlagt gjennom Løkkeåsen.¹ I 2016 er Kadettangen friluftsområde under utbygging, og det samme er Jongsåsveien.

1. Svenningsen, "Løkkeåstunnelen har åpnet".

2019

Kadettangen står ferdig i 2019, men blir tatt i bruk allerede i 2018. Elvepromenaden bygges langs Sandvikselva, og Bjørnegårdssvingen utbygges for sentrumsformål.

LITTERATURLISTE

Akershus Fylkeskommune og Oslo Kommune. *Regional plan for areal og transport for Oslo og Akershus*. Regional plan. Akershus Fylkeskommune og Oslo Kommune. 2015.

Asplan Viak. "Powerhouse Kjørbo." (Hentet: 10.03.2020.) <https://www.asplanviak.no/prosjekt/10060/>

BaneNOR Eiendom. "Sandvika Stasjon." (Hentet 28.02.2020.) <https://banenoreiendom.no/sandvika-stasjon>

Berge, Erik. *Høvik senterområde Overordnet lokalklima- og overvannsanalyse*. Rapport. Bærum kommune. 2015. <https://www.baerum.kommune.no/globalassets/politikk-og-samfunn/barum-2035/stedsutvikling/hovik/overordnet-lokalklima--og-overvannsanalyse.pdf>

Brynn, G. og Wilhill, T. *Bærum, vandringer i tekst og akvarell*. Fornebu: Allkopi forlag, 2010.

Bærum Bibliotek, s.v. "Lokalhistorie, Sandvika i dikt og sanger." 08.10.2019. (Hentet: 09.03.20.) <https://barum.folkebibl.no/sandvika-i-dikt-og-sanger/>

Bærum Kommune. Geodata. 2019.

Bærum Kommune. Regulering. Natur og Idrett. *Rik på historie - et riss av kulturhistoriens fysiske spor i Bærum*. Bærum: 2012. <https://www.baerum.kommune.no/globalassets/om-barum-kommune/organisasjon/historisk-arkiv/kulturhistoriskriss.pdf>

Bærum Kommune, *Sammendrag av planstatus og føringer - innenfor planområdet*. Sammendrag. Bærum kommune. 2018. <https://www.baerum.kommune.no/globalassets/aktuelt/bilder/sandvika/sammendrag--planstatus-og-foringer.pdf>

Bærum Kommune. "Sandvika sentrum Øst", Bærum kommune. 13.01.2020. (Hentet: 04.04.2020.) <https://www.baerum.kommune.no/politikk-og-samfunn/samfunnsutvikling/stedsutvikling-i-barum/sandvika/sandvika-sentrum-ost/>

Bærum Roklubb. "Båthusets historie. Om Bærum Roklubb - Historikk." (Hentet: 08.03.2020.) <https://baerum-roklubb.no/index.php?pageID=96>

Bærums Verk. "Om Bærums Verk." (Hentet: 06.03.2020.) <https://www.baerumsverk.no/butikker-og-spisesteder/>

Dahl, Nils Johan. "Sandvika stasjon kan bli bygget om." *Budstikka*. 30.03.2020. (Hentet: 16.04.2020.) https://www.budstikka.no/samferdsel/sandvika-stasjon-kan-bli-bygget-om/575320!/?fbclid=IwAR0xMwbQdFjq45p3BQtZr0iLZWu_z4UMehdH5z8IX5Lr1s3uGCMkijl-fM

Heimskringla. "Sverres saga." 29.10.2018. (Hentet: 20.03.2020.) http://heimskringla.no/wiki/Sverres_saga

Hjertefred. "Arrangementer." 2019. (Hentet 15.04.2020.) <https://hjertefred.org/arrangementer/>

Jensen, Sonia. "Malte 'Le mont Kolsaas' 13 ganger på én vinter." *Budstikka*. 05.01.2020. (Hentet: 06.03.2020.) <https://www.budstikka.no/kunst/malte-le-mont-kolsaas-13-ganger-pa-en-vinter/558887!/>

Juul-Hansen, Ingun. *Biologisk mangfold og naturtyper i Bærum Kommune*. Bærum Kommune. 2010.

Kluge, Rolf. *For Asker og Bærum gjennom 100 år. Asker og Bærums Budstikke*. Billingstad: Asker og Bærums Budstikke, 1998.

Larsen, Morten. *Asker og Bærum i gamle og nye bilder*. Oslo: H. Aschehoug & Co, 2007.

Lokalhistoriewiki, s.v. "Albert Olsen." 22.05.2018. (Hentet: 10.03.2020.) [https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Albert_Olsen_\(bedrift_i_B%C3%A6rum\)](https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Albert_Olsen_(bedrift_i_B%C3%A6rum))

Lokalhistoriewiki, s.v. "Brødrene Christiansens Verksted." 27.05.2019 (Hentet: 20.03.2020.) https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Br%C3%B8drene_Christiansens_Verksted

Lokalhistoriewiki, s.v. "Bærum kulturhus." 17.04.2018. (Hentet: 10.03.2020.) https://lokalhistoriewiki.no/wiki/B%C3%A6rum_kulturhus

Lokalhistoriewiki, s.v. "Bærums Verk." 29.11.2019. (Hentet: 06.03.2020.) https://lokalhistoriewiki.no/wiki/B%C3%A6rums_Verk

Lokalhistoriewiki, s.v. "Caspar Donato Brambani." 19.06.2019. (Hentet: 06.03.2020.) https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Caspar_Donato_Brambani

Lokalhistoriewiki, s.v. "Eyvind Lyches vei 10." 22.12.2019. (Hentet: 23.03.2020.) https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Eyvind_Lyches_vei_10

Lokalhistoriewiki, s.v. "Sandvika." 19.03.2019.
(Hentet: 15.04.2020.) <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Sandvika>

Lokalhistoriewiki, s.v. "Sandvika Storsenter." 05.01.2017.
(Hentet: 04.04.2020.) https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Sandvika_Storsenter

Oma, Torgeir. "Holmen 'Danmark' i Sandviksbukta." Torgeirs tanker om tilværelsen. 08.03.2019. (Hentet: 08.03.2020.) <http://ttt.skoletjenesten.no/2019/03/page/3/>

Sandvikaby.no. "Åpner 1.200 kvadratmeter stort utested i Sandvika." (Hentet: 06.03.2020.) <https://sandvikaby.no/sandvika-folkebad/>

Sjøholmen. "Om Sjøholmen." (Hentet: 10.03.2020.) <https://sjoholmen.com/sjoholmen/>

Solheim, Stig. "OL på Kadettangen." *Budstikka*. 08.02.2014. (Hentet: 09.03.2020.) <https://www.budstikka.no/nyheter/ol-pa-kadettangen/500149/>

Statens Vegvesen. "Trafikkdata: Blommenholm." (Hentet 28.02.2020.) <https://www.vegvesen.no/trafikkdata/start/utforsk?datatype=volume&display=chart&from=2020-02-28&trpids=68557V444232>

Statistisk sentralbyrå, s.v. "Bilen, allemannseie." 1999.
(Hentet: 04.04.2020.) <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/bilen-ble-allemannseie-i-1960>

Statistisk sentralbyrå. "Kommunefakta: Bærum - 0219 (Akershus). Forventet utvikling." 2019 (Hentet 07.12.2019.) <https://www.ssb.no/kommunefakta/baerum>

Statistisk sentralbyrå. "Bærum (Viken) - Befolkning." 4. kvartal, 2019.
<https://www.ssb.no/kommunefakta/baerum?fbclid=IwAR3bNWbdop3kYPPDxNz-2qTs3uPz8jKgDNCmOXtG5PKAUADNy8X8xih5Lcwj>

Store norske leksikon, s.v. "Bærum." 18.02.2020.
(Hentet: 05.03.20.) <https://snl.no/B%C3%A6rum>

Store norske leksikon, s.v. "Hamang papirfabrikk." 10.04.2019.
(Hentet: 06.03.20.) https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hamang_Papirfabrikk

---

Store norske leksikon, s.v. "Johan Kiær." 10.04.2019.
(Hentet: 15.04.2020.) https://snl.no/Johan_Aschehoug_Ki%C3%A6r

Store norske leksikon, s.v. "Kalvøyafestivalen." 21.05.2019.
(Hentet: 08.03.2020.) <https://snl.no/Kalv%C3%B8yafestivalen>

Store norske leksikon, s.v. "Viken." 22.03.2020.
(Hentet: 25.03.2020.) <https://snl.no/Viken>

Store norske leksikon, s.v. "Øyafestivalen." 23.08.2018.
(Hentet: 08.03.2020.) <https://snl.no/search?query=%C3%B8yafestivalen>

Storm. "Sandvika - Årsoversikt over Sandvika." (Hentet: 22.01.2020.) <https://www.storm.no/sandvika>

Svenningsen, Jens. "Løkkeåstunnelen har åpnet." *Budstikka*. 25.06.2012.
(Hentet: 15.04.2020.) <https://www.budstikka.no/nyheter/lokkeastunnelen-har-åpnet/461910/>

Timeanddate. "Sandvika, Norge – Soloppgang, solnedgang og dagens lengde, september 2020." (Hentet: 22.01.2020.) <https://www.timeanddate.no/astronomi/sol/norge/sandvika?maaned=9&year=2020>

Tveit, Gunnar. Statens vegvesen Akershus Vegkontoret. *Kongevei og andre Drammenske hovedveier i Asker og Bærum*. Oslo: Statens vegkontor, 1997.
<https://www.nb.no/nbsok/nb/60849a1aaded463690184750b0bc9f6d?lang=no#1>

Visit greater Oslo. "Kjørbo gård." (Hentet: 06.03.2020.) <https://www.visitgreater-oslo.com/no/akershus-for-deg/sondagsturen/?tlp=2258653&name=Kjorbo-gard>

VM2020. "Sandvika, Norway - Venue of the 2020 Canoe Marathon World Championships." (Hentet 04.04.2020.) <https://vm2020.no/>

Woltmann, Ando. "En kommunegård til besvær". *Arkitektnytt*. 12.04.2019.
(Hentet: 10.03.2020.) <https://www.arkitektnytt.no/nyheter/en-kommunegard-til-besvaer>

KART, FOTOGRAFIER OG ILLUSTRASJONER

---

s. 42 / LPO Arkitekter - Sandvika Øst

LPO Arkitekter - planer for Sandvika Øst - Otto Sverdrups plass
Hentet fra: www.estatenyheter.no/2017/06/12/slik-skal-sandvika-fortettes/

54 / 17. mai tog

Fotograf: ukjent, *17. mai. Barnetoget*, 1947, fotografi
(Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0012361)

56 / Svartedauden

Holbein, Hans d.y. 1497-1543, tresnitt (Store norske leksikon, s.v. "Svartedauden")

57 / Kjørbo gård

Lunøe, B. *Kjørbo Gård med Kjørbokollen*, 2008, fotografi
(Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0011741)

Bærums Verk

Bærums Verk, *Bærums Verk. Utsikt fra Jægerbakken mot Steinsskogen og mot Helset*, 1924, fotografi (Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0003697)

Moe, L. F. *Bærums Verk - Verksgata*, 2003, fotografi (Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0012796), eier: Bærum kommune Natur og idrett

58 / Militærkart 1802

Grønvold, M. *Kartblad 29: Militært Cart over det Askerske Compagnie District: Akershus, 1805*, håndtegnning (Kartverket, Kartserie: Kompanikart - Norge 90)

60 / Kart Gamle Drammensvei

Tegner: ukjent, *Akershus amt nr 1: Situations Carte over den Gothaltsche Kaaber Werckets Circomference: Akershus, 1757*, håndtegnning (Kartverket, Kartserie: Amtkartsamling)

62 / Bærum kommunevåpen

Hentet fra: <https://snl.no/B%C3%A6rum>

Løkke gård

Fotograf: ukjent, *Sandvika. Harreschous Hotel*, 1910, fotografi, postkort
(Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 000487)

63 / Havneinspektørens hus

Fotograf: ukjent, *Sandvika. Havnevesenets hus. Havneinspektørens hus*, 1920, fotografi (Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0009951)

Sandvika stasjon

Fotograf: ukjent, *Sandvika stasjon*, 1875, fotografi
(Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0008965)

64 / Sandvikas menighetshus/bedehus

J.H.Kuenholdt A/S, *Sandvika. Bedehuset. Senere kirke og pinsekirke. Ringeriksveien 37*. Postkort, 1915, fotografi - postkort
(Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0000628)

65 / Kart over Sandvigen, 1888

N.S. Krum, *Akershus amt nr 61- Kart over Sandvigen*, 1888
(commons.m.wikimedia.org, s.v. "Old maps of Sandvika")

66 / Asker og Bærum Budstikke avishode

Asker og Bærum Budstikke, 1899, avishode (lokalhistoriewiki.no, s.v. "Budstikka")

Hamang papirfabrikk

Fotograf: ukjent, *Hamang papirfabrikk med jernbanesporet fra fabrikkens første periode*, 1907, postkort (lokalhistoriewiki.no, s.v. "Hamang papirfabrikk"), eier: Per Schulze/AB-leksikon

67 / Bærum Roklubb

Lønnå, F. *Sandvika. Øya "Danmark" i Sandviksbukta*, 1970, lysbilde
(Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0007414)

Franzefoss kalkmølle

Fotograf: ukjent, *Franzefoss Kalkmølle*, 2001, fotografi (Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0012885), eier: Bærum kommune Natur og idrett

70 / Bærum sykehus

Bjoertvedt, *Sandvika (Bærum)*, Akershus, in Norway, fotografi
(wikipedia.no, s.v. "Bærum sykehus")

Danmark sjøbad

Mittet foto A/S, *Svømmekurs. Fra Sjøbadet "Danmark"*, 1925, fotografi
(Bærum bibliotek bildesamling, tittelnr: 0008625)

-
- 71/ **Geologisk kartskisse over oversiluren i Bærum.**
Johan Kiær, *Kartenskizze des Obersilurs in Bærum*, 1908
(commons.m.wikimedia.org, s.v. "Old maps of Bærum")
- 72/ **Randersgården**
Fotograf: ukjent, *Randersgården i Sandvika*, 1940, fotografi
(Oslo digitaltmuseum, s.v. "Randersgården")
- 75/ **Veikart fra 1949**
Tegner: ukjent, *Akershus amt nr 104- Veikart for Bærum*, 1949
(commons.m.wikimedia.org, s.v. "Maps of Bærum")
- 76/ **Justisbygget**
Teigens Fotoatelier, *Justisbygget i Sandvika*, 1974, fotografi
(Oslo digitaltmuseum, s.v. "Justisbygget Sandvika")
- 77/ **Tandberg Radiofabrikk**
Teigens Fotoatelier, *Radionette*, 1970, fotografi
(Oslo digitaltmuseum, s.v. "Radionette Sandvika")
- 79/ **Viken fylkeskommunevåpen**
Hentet fra: <https://snl.no/Viken>
- 80-83/ **Flyfoto**
Hentet fra: <https://kart.finn.no/>